

ჰომონაციონალიზმი

თუ ჰომოსექსუალობის პროპაგანდა?

17 მაისის გეოპოლიტიკური ანალიზი

ანა რეხვიაშვილი

დოქტორანტურის სტუდენტი, გენდერის, ფემინისტური და ქალთა კვლევების პროგრამა, იორკის უნივერსიტეტი

2013 წლის 17 მაისის კონტრ-აქციის მასშტაბსა და ძალადობრივ ხასიათს, მხოლოდ საქართველოში არსებული ჰომოფობიური განწყობებით ვერ ავხსნით. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ჰომოფობიური განწყობების ხარისხი შემამფოთებლად მაღალია, მათი მობილიზება და კონკრეტული აქციის (და კონკრეტული ადამიანების) წინააღმდეგ მიმართვა სწორედ 2013 წლის 17 მაისს მოხდა. მანამდე ჰომოფობიურ კამპანიასა და აგრესიას მსგავსი მასობრივი ხასიათი არასოდეს ჰქონია, მიუხედავად იმისა, რომ ქართული ლგბტ აქტივიზმი 2013 წლისთვის უკვე რამდენიმე წელს ითვლიდა.

ჰომოფობიის ცნების, როგორც კულტურის ერთგვარი ბუნებრივი კუთვნილების გააზრება თავისთავად საკმაოდ პრობლემურია. როგორც მურეი (2009, 2) აღნიშნავს, ჰომოფობია არა ბუნებრივი, არამედ სოციალურად წარმოებული ფენომენია და მისი სხვადასხვა ფორმის, გამოხატვის მეთოდებისა და შინაარსის გასაგებად „ისტორიული, სოციალური, პოლიტიკური და ეკონომიკური პროცესების“ ანალიზია საჭირო. და თუ ჰომოფობიას, ამგვარად, სოციალურად წარმოებულ ფენომენად გავიაზრებთ, რომელიც ფორმასა და შინაარსს მრავალი ფაქტორის გათვალისწინებით იცვლის, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ 2013 წლის 17 მაისის მოვლენები საქართველოში, კულტურაში არსებული ბუნებრივი ჰომოფობიის გამოხა-

1ნაშრომში გამოყენებული ინგლისურენოვანი ციტატები ავტორის მიერ არის თარგმნილი, რადგან მათი ქართული თარგმანი არ მოიპოვება

ტულება კი არ იყო (მიუხედავად იმისა, რომ მის არსებობას არ უარყვოფ), არამედ ამ ჰომოფობიის წარმოების და მისთვის ფორმის და შინაარსის მიცემის კულმინაციური მომენტი. სწორედ 17 მაისს ლგბტ უფლებებისთვის ბრძოლა ქართული ეროვნული ღირებულებების პირდაპირ და ძირითად წინააღმდეგობად და დასავლური გარყვნილების ქართველი ხალხისთვის თავსმოხვევის მცდელობად განისაზღვრა. მიუხედავად იმისა, რომ ქართულ მედიასა თუ კულტურულ სივრცეებში მსგავსი დისკურსი 90-იანი წლებიდან არსებობდა (Aghdgomelashvili 2012), 17 მაისმა, ამ დისკურსს მანამდე არნახული ხილვადობა შესძინა, ნათლად და მკაფიოდ განმარტა და პოპულარულ ცნობიერებაში საბოლოოდ გაამყარა.

თუ 17 მაისს საქართველოში ჰომოფობიური დისკურსის შინაარსის განმსაზღვრელ (და/ან განმამტკიცებელ) თარიღად დავინახავთ, რა ფაქტორები უნდა გავაანალიზოთ იმისთვის, რომ გავიგოთ, თუ რატომ გახდა ქართული ეროვნული პროექტისთვის ჰომოფობიის გაძლიერება და ლგბტ უფლებების წინააღმდეგ ბრძოლა ეროვნულობის გადარჩენის ცენტრალური კომპონენტი? ცხადია, რამდენიმეგვერდიანი მიმოხილვა ამ კითხვაზე ამომწურავ პასუხს ვერ გაცემს. ამ სტატიას საკმარისი სივრცე არ აქვს ქართული ეროვნული პროექტის და სხვადასხვა პერიოდში მისი სექსუალობასთან მიმართების სახეცვლილებების ისტორიული ანალიზისთვის. თუმცა, ვფიქრობ კითხვაზე ნაწილობრივი პასუხის გაცემაში ქართული ჰომოფობიური დისკურსის ორი ცენტრალური კომპონენტის გამოყოფა დაგვეხმარება: ა) ლგბტ უფლებებისთვის ბრძოლის დასავლურ ღირებულებად და ქართველთათვის თავსმოხვევად დანახვა და ბ) 17 მაისის აქციის „ჰომოსექსუალობის პროპაგანდა“ შერაცხვა (და პროპაგანდა, აქ ცენტრალური სიტყვაა).

ე.წ. „დასავლური ღირებულებების“ „ქართული კულტურის“ პოლარულ ოპოზიციად განსაზღვრას ცხადია, კონკრეტული პოლიტიკური და გეოგრაფიული სამიზნე ობიექტი ჰყავს – დასავლეთი (და ზოგჯერ, კონკრეტულად ევროპა). ქართული ეროვნული იდეოლოგიისა და სექსუალობის ურთიერთმიმართებაში სიტყვა „დასავლეთის“ დისკურსული დომინანტობა ცხადს ხდის, რომ სექსუალობა და მისი კონტროლი ეროვნული პროექტის მხოლოდ კულტურული ნაწილი კი არ არის, არამედ ის პოლიტიკური და გეოპოლიტიკური მნიშვნელობისაა. ამრიგად, ლგბტ უფლებების წი-

ნააღმდეგ ბრძოლისას, „ქართული ეროვნული ღირებულებები“ საქართველოს საგარეო პოლიტიკის კონტროლსაც ცდილობს. ან სულ მცირე, ქართული სახელმწიფოს გაცხადებულ გეოპოლიტიკურ მიზანს, ევროპასთან ინტეგრაციას აყენებს ეჭვქვეშ. კონტექსტისთვის, აუცილებელია გავიხსენოთ, 2013 წლის 17 მაისს ევროპასთან ასოცირების ხელმოწერამდე ერთი წელი იყო დარჩენილი.

რაც შეეხება სიტყვა „პროპაგანდის“ 17 მაისის ჰომოფობიურ დისკურსებში დომინირებას, ერთი შეხედვით, მას კონკრეტული გეოგრაფიული და პოლიტიკური რეფერანტი არ ჰყავს. ყოველ შემთხვევაში, ის ღიად გაცხადებული არ არის. თუმცა, ეს მხოლოდ ერთი შეხედვით, რადგან ლგბტ აქტივისტებმა საქართველოშიც და მსოფლიოშიც კარგად იციან, რომ სიტყვათშეთანხმება „ჰომოსექსუალობის პროპაგანდა“ პუტინის რუსეთის 2013 წლის ცნობილი ჰომოფობიური კანონის მემკვიდრეობაა. სულ მცირე, ამ სიტყვათშეთანხმების პოპულარიზაცია სწორედ რუსეთში, მისი აკრძალვის პერიოდში მოხდა. „პროპაგანდასთან“ ერთად, 17 მაისის შესახებ გამართულ დისკუსიებში რუსული წარმოშობის მეორე სიტყვათშეთანხმების – „უცხოეთის აგენტების“² – ასევე კონტექსტის გარეშე, თუმცა ხშირი ხმარება ცხადყოფს, რომ ქართველი მემარჯვენე აქტივისტები და ეკლესია, ამ შემთხვევაში ქართული ეროვნულობის დასაცავად, რუსულ დისკურსსა და პოლიტიკურ ტექსტებს ეყრდნობოდა.

ამ სტატიაში, 17 მაისის, როგორც ქართული ჰომოფობიური დისკურსის კრიტიკული მომენტის ანალიზიც ქართული ეროვნული პროექტისთვის ამ ორი საგარეო ძალის გავლენას ეყრდნობა. ერთი მხრივ, მნიშვნელოვანია, გავიზრთ რა როლი აქვს ევროპას, როგორც კოლონიალისტურ ძალას ლგბტ პოლიტიკის ფორმებზე მსოფლიოს სხვადასხვა წერტილში და მათ შორის საქართველოში. მეორე მხრივ, მნიშვნელოვანია, რომ რუსული ანტი-ლგბტ პოლიტიკა ასევე რუსული იმპერიალისტური იდეოლოგიის ნაწილად დავინახოთ, რომელიც მის ყოფილ კოლონიებში ლოკალური ნაციონალისტური მოძრაობების მიერ ექსპორტირდება. 17 მაისის მოვლენების ასახსნელად საქართველოში ლგბტ პოლიტიკაზე ამ ორი ალტერნატიული და თანადროული იმპერიალისტური იდეოლოგიის

2 რუსეთმა 2012 წელს მიიღო კანონი უცხოელი აგენტების შესახებ, რომელიც რუსულ არასამთავრობო ორგანიზაციებს დასავლური წყაროებიდან ფინანსური დახმარების მიღებას უკრძალავს.

როლი უნდა გამოვყოთ. ჩემი აზრით, საქართველოში ლგბტ აქტივიზმი თუ ანტი-ლგბტ სენტრიმენტები და მათი ეროვნულ პროექტთან მიმართება სწორედ ამ ორი ძალის ძლიერი გავლენით ყალიბდება.

მიუხედავად იმისა, რომ ქართულ სამოქალაქო სექტორში რუსეთის გავლენაზე საუბარი ახალი სულაც არ არის, დასავლეთის მიერ ლგბტ აქტივიზმის მხარდაჭერის კრიტიკას, ან ლგბტ აქტივიზმისთვის დასავლეთის (ან კონკრეტულად ევროკავშირისა და ამერიკის) როლის დეტალურ ანალიზს იშვიათად შევხდებით. ამიტომაც, ამ სტატიაში მთავარი ადგილი დასავლეთის მიერ სხვა ქვეყნებში ლგბტ უფლებების „მხარდაჭერის“ კრიტიკას მინდა დავუთმო – პროცესს, რომელსაც ჯასბირ პუარი (2007) ჰომონაციონალიზმს უწოდებს. ხოლო რუსული პოლიტიკური ჰომოფობია, დამოუკიდებლად კი არა, სწორედ დასავლეთის ჰომონაციონალიზმთან მიმართებაში – როგორც ჰომონაციონალიზმზე სტრატეგიული და კარგად გათვლილი ნაბიჯი მინდა განვიხილო.

ჩემი ანალიზის მეთოდოლოგია ტრანსნაციონალურია. ტრანსნაციონალური მიდგომის მიხედვით, თანამედროვე სამყაროში, რომელიც იდეების, იდეოლოგიების, ადამიანებისა თუ ფინანსური კაპიტალის ურთიერთდაკავშირებული ჯაჭვებისგან შედგება, ზღვარი ლოკალურ, რეგიონულ თუ გლობალურ პროცესებს შორის ნაშლილია. ამ მიდგომით, კონკრეტული ადგილობრივი პროცესების ანალიზი მხოლოდ მისი რეგიონულ და გლობალურ პროცესებთან კავშირების გამოვლენით არის შესაძლებელი. შესაბამისად, ეს სტატიაც ეფუძნება დაშვებას, რომ 2013 წლის 17 მაისის ანალიზისათვის მისი სექსუალობის პოლიტიკის რეგიონულ თუ გლობალურ პროცესებთან მიმართებაში განხილვაა საჭირო. თუმცა ტრანსნაციონალური მიდგომა არ გულისხმობს იმას, რომ ადგილობრივი პროცესები (მაგალითად, საქართველოში ლგბტ აქტივისტთა პოლიტიკა, სახელმწიფოს მიდგომა ლგბტ საკითხების მიმართ თუ ჰომოფობიური ან რელიგიური ძალების მობილიზება) მხოლოდ და მხოლოდ გლობალური პროცესებით აიხსნება. ცხადია, ლოკალური კონფიგურაციების, მათი ისტორიული თუ სოციალური მიზეზების გამოვლენა და ანალიზი მნიშვნელოვანი ამოცანაა. თუმცა, ამასთან ერთად, არ შეიძლება, ლოკალური პროცესები მათი ტრანსნაციონალურ პროცესებთან მიმართების გარეშე ვანარმოოთ. ამ სტატიაში ძირითადი აქცენტი სწორედ სექსუალობის პო-

ლიტიკის ტრანსნაციონალურ პროცესებზე იქნება გამახვილებული. ვფიქრობ, ამ პროცესების განხილვა საშუალებას მოგვცემს ნაწილობრივ მაინც გამოვავლინოთ 2013 წლის 17 მაისს საქართველოში წარმართული პროცესების პოლიტიკური ხასიათი. ვფიქრობ, ასეთი მიდგომა საფუძველს შექმნის ქართული კონტექსტის უფრო სიღრმისეული ანალიზისა და ჰომოფობიური თუ ლგბტ უფლებების მხარდამჭერი დისკურსების წარმოების პროცესის დეტალური შესწავლისათვის. თუმცა, უშუალოდ ლოკალური პროცესების ნიუანსების გამოვლენა ამ სტატიის ფარგლებს ცდებდა და ხანგრძლივ და სიღრმისეულ კვლევას საჭიროებს.

2013 წლის 17 მაისს საქართველოში მიმდინარე პროცესების სექსუალობის გლობალურ პოლიტიკასთან დაკავშირების მიზნით, სტატიის პირველ ნაწილში დასავლურ და უფრო კონკრეტულად, ევროპულ ჰომონაციონალიზმს და მის პრობლემებს მიმოვიხილავ, შემდეგ – რუსულ პოლიტიკურ ჰომოფობიასა და მის კავშირს დასავლურ ჰომონაციონალიზმთან. ბოლოს კი, ამ ურთიერთწინააღმდეგობრივი დისკურსების 17 მაისის მაგალითზე განხილვით ვცდები, წარმოვაჩინო მათი როლი ქართულ ლგბტ მხარდამჭერ თუ ანტი-ლგბტ დისკუსიებში.

ჰომონაციონალიზმი და „გეი ინტერნეიშენალი“

დასავლური ეროვნულ თუ კოლონიალისტურ პროექტებში სექსუალობის როლზე ფემინისტური თეორია 80-იანები წლებიდან საუბრობს. სექსუალური ნორმები ერ-სახელმწიფოსთან მიკუთვნების მნიშვნელოვანი კომპონენტია. იმისათვის, რომ თანამოქალაქეებმა თავისიანად აღგიქვან და არა უცხოდ ან „სხვად“, ეროვნული იდეოლოგიის მიერ განსაზღვრული იდეალური ქალისა და კაცის ხატს უნდა შეესაბამებოდეს. ეროვნული იდეოლოგიები კი, უმეტესწილად, დასავლეთ ევროპის ინდუსტრიული პერიოდის საშუალო კლასის სექსუალურ მორალურობას ეფუძნება, სადაც ჰეტეროსექსუალური ოჯახი ეროვნული ერთობის საბაზისო ელემენტი გახდა და მას ერის მორალურ ჯანმრთელობაზე (მომავალი თაობების აღზრდა) და მის ბიოლოგიურ გამრავლებაზე პასუხისმგებლობა დაეკისრა (Mosse 1985, Parker et.al 1991, Alexander 1994). გარდა ამისა, პოსტ-კოლონიური ფემინისტების მიხედვით, სექსუალობის

კონტროლი ევროპული კოლონიალიზმის ცენტრალური კომპონენტიც იყო. მაგალითად, ან სტოლერის (2002, 14) აზრით, კოლონიების სექსუალობის ევროპულისგან განსხვავებულად, ველურად და ეგზოტიკურად წარმოჩენა და კოლონიებში ევროპული სექსუალური მორალის ექსპორტი მე-19 საუკუნის ევროპული ეროვნული იდეოლოგიების ცენტრალური ასპექტი იყო. ევროპული სექსუალური მორალის საკუთარ თავს და საკუთარ ღირსებას სხვების, მასზე „უარესი“ აღმოსავლეთის საპირისპიროდ განსაზღვრავდა და სექსუალობის რეგულირებას კოლონიალისტური ინტერვენციის მორალურ გამართლებად იყენებდა (Nagel, 2002, 84).

ნაციონალიზმის და სექსუალობის ურთიერთმიმართების ფემინისტური ანალიზი, სადაც ნაციონალიზმი, ერთი მხრივ, ჰეტერონორმატიულად, მეორე მხრივ კი, კოლონიალიზმის საფუძვლად არის მიჩნეული, 2007 წელს, ჯასბირ პუარის გავლენიანმა წიგნმა „ტერორისტული ასამბლეები: ჰომონაციონალიზმი და ქვიარ დრო“ გააკრიტიკა. პუარი კვლავ დასავლური ნაციონალისტური იდეოლოგიების იმპერიულ ხასიათს იკვლევს, თუმცა არა კოლონიალური ევროპის, არამედ თანამედროვე იმპერიალისტური ერი-სახელმწიფოების კონტექსტში (მისი ანალიზი, ძირითადად, 11 სექტემბრის შემდგომ ამერიკულ კონტექსტს ეფუძნება, თუმცა წიგნში საფრანგეთისა და ბრიტანეთის მაგალითებსაც შევხვდებით). პუარის აზრით, ფემინისტურმა თეორიამ უნდა გადახედოს დაშვებას, რომ ერი-სახელმწიფოს მიერ წარმოებული შიდა თუ საგარეო სექსუალური პოლიტიკა აუცილებლად ჰეტერონორმატიულია, რადგან მისი აზრით, კონკრეტულ დასავლურ ქვეყნებში კონკრეტული (თეთრკანიანი და საშუალო კლასის) გეებისა და ლესბოსელობის მიმართ მიმღებლობა ეროვნული იდეოლოგიის კომპონენტი გახდა. ლგბტ უფლებების დაცვა, პუარის აზრით, დასავლეთის მოდერნულობისა და პროგრესის ნარატივებს შეუერთდა და დასავლური ქვეყნები საკუთარ მორალურ უპირატესობას ახლა „ჰომოფობი და განუვითარებელი“ აღმოსავლეთის ქვეყნების წინააღმდეგ განსაზღვრავს. პუარის აზრით, მაგალითად, თანამედროვე ამერიკის ნაციონალურ ცნობიერებაში ერთ-ერთი მთავარი საფრთხე „ჰომოფობი და მოძალადე მუსლიმია“. გარდა ამისა, ლგბტ უფლებების დაცვა, ჰომონაციონალისტურ წარმოსახვაში ერი-სახელმწიფოს ლეგიტიმურობის შეფასების ბარომეტრი გახდა. დასავლეთი „სახელმწიფოს მიერ სუვერენული მმართველობის განხორციელების შესაძლებლობას“ ხში-

რად სწორედ ლგბტ უფლებების დაცულობის ხარისხით აფასებს (Puar, 2013, 24). რომ შევაჯამოთ, თუ მე-19 საუკუნის კოლონიალისტურ დისკურსებში დასავლეთის უპირატესობის საბოლოო ევროპული საშუალო კლასის ჰეტერონორმატიული სექსუალური მორალობა იყო, დღეს ნეოკოლონიალისტურ თუ იმპერიულ დასავლურ დისკურსში ჰეტეროსექსუალურ ოჯახურ ნორმას, საშუალო კლასის გვი და ლესბოსელი ადამიანების მიმართ მიმღებლობის გამოჩენაც დაემატა. შესაბამისად, ჰომონაციონალისტური ლოგიკით, დასავლეთი განვითარების და ცივილიზაციის მარკერია, სხვა „პრე-მოდერნულ“ და „ჩამორჩენილ“ ქვეყნებთან შედარებით (Bacchetta, Hatiraworn 2011; Grewal, Kaplan 2001).

პუარის ჰომონაციონალიზმის ცნება დასავლურ კრიტიკულ აკადემიაში ძალიან მალე გახდა პოპულარული. ერთი მხრივ, მკვლევრების ნაწილი დაინტერესდა თუ როგორ „შეითვისეს კონკრეტულმა ჰომოსექსუალურმა სუბიექტებმა [...] ნაციონალისტური დღის წესრიგი, და როგორ შეითვისეს ისინი ნაციონალისტურმა დღის წესრიგებმა“ (2007, xxiv). მაგალითად, ბაჩეტა და ჰარიტავორნი (2011) ამტკიცებენ, რომ დასავლელი ლგბტ აქტივისტების მიერ სხვა ქვეყნებში ლგბტ ადამიანების მდგომარეობის მიმართ გამოჩენილი ინტერესი ხშირად რასისტულ სენტიმენტებს ეფუძნება. დასავლელი ლგბტ აქტივისტების მიერ „დაჩაგრული გვი კაცის“ ხატის შექმნა (რომელიც „მუსლიმური კულტურის მიერ დაჩაგრული ქალის“ თანამედროვე ვერსიაა), ხშირად სახელმწიფოს მიერ გამკაცრებულ საზოგადოების კონტროლს, მუსლიმი მოსახლეობის შესახებ სტერეოტიპების შექმნასა თუ სახელმწიფო საზღვრების გამკაცრებას ემსახურება. ამავდროულად, დასავლელი ლესბოსელი და გვი აქტივისტები დანარჩენ სამყაროში ლგბტ ადამიანების მდგომარეობის სირთულეზე აპელირებით (განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც სხვადასხვა კონტექსტის სპეციფიკობაზე არც ისე დიდი ინფორმაცია აქვთ), სინამდვილეში საკუთარი თავის პოზიტიურ ხატს ქმნიან. პროგრესი/რეგრესის დისკურსის არტიკულირება, დასავლელ გვი და ლესბოსელ აქტივისტებს საშუალებას აძლევს, საკუთარი თავი პროგრესული ეროვნული ერთობის ასიმილირებულ წევრებად წარმოიდგინონ (Bacchetta, Haritaworn 2011, 131).

მეორე მხრივ, მკვლევართა ნაწილი ჰომონაციონალიზმის გლობალურ კონტექსტში ანალიზით დაინტერესდა. მაგალითად, აგათანჯელოუს

(2013) მტკიცებით, ჰომონაციონალიზმი დასავლეთის მხოლოდ დისკურსულ უპირატესობას კი არ აგებს, არამედ, ხშირად, არადასავლური ქვეყნების „არასაკმარისად წარმატებულ“ ქვეყნებად გამოცხადება დასავლური საომარი მოქმედებების გამამართლებელი არგუმენტია. ამის გარდა, როგორც საბსეი (2013) აღწერს, დასავლეთის მიერ საკუთარი თავის სექსუალური თავისუფლების მარკერად პოზიციონირება, მსოფლიოს სხვა ქვეყნებში ლგბტ აქტივისტთა მიზნებსა და მათი მიღწევის გზებს წინასწარ განსაზღვრავს. საბსეის მტკიცებით, ჰომონაციონალისტურ გლობალურ პოლიტიკაში სექსუალური თავისუფლება აუცილებლად ადამიანის უფლებების დისკურსს უნდა დაეფუძნოს და აუცილებლად ნორმატიულ, ეროვნულ დისკურსებში საპატიო ადგილის მოპოვებაზე უნდა იზრუნოს. ბაჩეტა და ჰარიტავორნი (2011) დამატებით აცხადებენ, რომ ხშირად დასავლელი ლგბტ ან ადამიანის უფლებათა ორგანიზაციები ლოკალური ლგბტ აქტივისტების „პატრონის“ პოზიციაში დგებიან და მათთვის დახმარების ნაცვლად, საკუთარი ერი-სახელმწიფოების ნეო-კოლონიალურ თუ ეკონომიკურ ინტერესების გატარებას ემსახურებიან. ადამიანის უფლებათა აქტივისტების ასეთ იერარქიულ პოზიციონირებას კი მათ შორის ფინანსური დამოკიდებულება ამყარებს, რადგან აღმოსავლეთში თუ გლობალურ სამხრეთში, ლგბტ მოძრაობები ძირითადად დასავლურ ფინანსებზე არიან დამოკიდებულები (Sabsey 2013, Bacchetta, Haritaworn 2011, 131)

თუ პუარი ძირითადად ნაციონალიზმისა და სექსუალობის ურთიერთმიმართებით ინტერესდება, 2007 წელს გამოქვეყნებული მასადის ასევე ცნობილი წიგნი „არაბების სურვილი“ კიდევ უფრო დეტალურად აღწერს დასავლური ლგბტ პოლიტიკის იმპერიალისტურ და პრობლემურ ხასიათს. მასადი ლგბტ ადამიანის უფლებათა დამცველ საერთაშორისო ორგანიზაციებს და მათ ადგილობრივ პარტნიორებს „გვი ინტერნეიშენალს“ უწოდებს. არაბული ქვეყნების მაგალითის ანალიზზე დაყრდნობით, მასადი აცხადებს, რომ ლგბტ ადამიანის უფლებების რიტორიკით „გვი ინტერნეიშენალი“ თვითონ ქმნის ლესბოსელ და გვი სუბიექტებს იქ, სადაც ისინი ამ ფორმით არ არსებობენ. მასადი, სპივავს ციტირებს და ამტკიცებს, რომ კოლონიალიზმი ისტორიულად სწორედ ადგილობრივი საშუალო ფენების „განათლების“ შედეგად ხდებოდა და „გვი ინტერნეიშენალის“ დღევანდელი პოლიტიკა სწორედ ამის გაგრძელებაა. მისი

აზრით, „გეი ინტერნეიშენალი“ ადგილობრივ, დასავლეთში განათლება მიღებულ ელიტებს პოულობს საკუთარი კოლონიალისტური იდეოლოგიის გასატარებლად და ამით არა მხოლოდ სექსუალობის დასავლურ გაგებას უკეთებს ექსპორტს, არამედ კონკრეტულ კლასობრივ პოლიტიკასაც ატარებს. გარდა ამისა, დასავლური სექსუალური იდენტობებისა და ნორმების საერთაშორისო ნორმად წარმოდგენა, მასადის აზრით, ადგილობრივ არანორმატიულ სექსუალურ სუბკულტურებს არღვევს და არანორმატიული სექსუალობის მქონე ადამიანების მდგომარეობას გაუმჯობესების ნაცვლად, მნიშვნელოვნად აუარესებს. მისი მტკიცებით, „გეი ინტერნეიშენალის“ აქტივობებმა, მაგალითად, ეგვიპტეში სექსუალური კონტროლის და კანონმდებლობის გაუარესება გამოიწვია. მასადის აზრით, სექსუალობის მოდერნულობისა და პროგრესის დისკურსში მოქცევა და პოსტ-კოლონიალისტურ სახელმწიფოში ამ მოდერნულობის დამორჩილების მცდელობა აუცილებლად გამოიწვევს უკურეაქციას. ეგვიპტის შემთხვევაში სწორედ ასე მოხდა. უარესი ის არის, რომ მისი აზრით, ამ გართულებულ სიტუაციაში „გეი ინტერნეიშენალის“ წარმომადგენლები და მისი მაღალი კლასის ადგილობრივი მხარდამჭერები კი არ დაზიანდნენ, „არამედ ღარიბი და ხშირად არააურბანული კაცები, რომლებსაც თავიანთივე სქესის პარტნიორებთან აქვთ კავშირები, მაგრამ მაინცდამაინც ჰომოსექსუალ ან გეი იდენტობას არ ატარებენ“ (Massad, 2007, 189). შესაბამისად, მასადის აზრით, „გეი ინტერნეიშენალის“ მისიონერული პოზიციონირება გაცხადებული კეთილი მოტივების მიუხედავად, პირველ რიგში, ორიენტალისტურ იმპულსზეა დაფუძნებული (დასავლური სტანდარტის მსოფლიო სტანდარტად გამოცხადება) და ამის გარდა, მისი შედეგები ხშირად სულაც არაა განმათავისუფლებელი.

ევროპული ჰომონაციონალიზმი და პრაიდი, როგორც სექსუალური პროგრესის ლაკმუსის ტესტი

ჰუარის ჰომონაციონალიზმის და მასადის „გეი ინტერნეიშენალის“ ცნებები ევროპული სექსუალობის პოლიტიკის გასაგებადაც ცენტრალური მნიშვნელობისაა. მაგალითად, რობერტ კულპა (2014a) ჰომონაციონალიზმის

ცნებას ევროპის აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ურთიერთმიმართების ანალიზისთვის იყენებს. ის ამბობს, რომ ევროკავშირის კონტექსტში, ევროპულობის განსაზღვრება იმპლიციტურად, ყოველთვის დასავლეთ ევროპას მოიაზრებს, აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნები კი მუდამ წარმოდგენილია როგორც არა-ბოლომდე ევროპული, სამუდამოდ „პოსტ-კომუნისტური“ და ტრანზიციის პროცესში მყოფი. ასეთი კონფიგურაციით დასავლეთ ევროპა აღმოსავლეთ ევროპისთვის მუდმივად დემოკრატიის მასწავლებლის პოზაშია, ხოლო აღმოსავლეთ ევროპა მუდმივად ჩამორჩენილი. ევროპულობის ასეთი განსაზღვრება კულპას აბრით, ევროპას განსაზღვრებისამებრ იერარქიულად ყოფს და ამით უთანასწორობას ინარჩუნებს. ამასთან ერთად, კულპას აბრით, ამ დემოკრატიის პედაგოგიკის ცენტრალური ასპექტი, კი ბოლო 15 წლის განმავლობაში, სწორედ სექსუალური პოლიტიკა გახდა. ევროპულ ჰომონაციონალიზმში დასავლეთ ევროპა „ტოლერანტულ“, ხოლო აღმოსავლეთ ევროპა „ჰომოფობიურ“ კულტურებად არის წარმოდგენილი. დისკურსული უპირატესობის შექმნის გარდა, ევროპულ ჰომონაციონალურ პოლიტიკას, აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებზე ხშირად ხელშესახები შედეგებიც მოჰყვება. ამის საუკეთესო მაგალითი ევროპის ახალი წევრების ევროკავშირში შესვლის პროცესია. კალინას (2015) მტკიცებით, სექსუალური უფლებების დაცვა ბალკანეთის ქვეყნების ევროკავშირში გაწევრიანების პროცესში ცენტრალურ როლს ასრულებდა. კალინას აბრით, ლგბტ უფლებების დაცვა ამ ქვეყნების „ევროპულობის“ დასამტკიცებლად მთავარი საზომი გახდა.

სერბეთისა და ხორვატიის ევროინტეგრაციის პროცესში სექსუალობის პოლიტიკის როლის ანალიზით, კალინა გვაჩვენებს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ევროპულმა ჰომონაციონალიზმმა მართლაც უზრუნველყო ამ ქვეყნებში ადილობრივი პრაიდების გამართვის უზრუნველყოფა და ანტიდისკრიმინაციული კანონის მიღება, ამ პროცესის ცალსახად პოზიტიურად შეფასება არ შეიძლება. ევროინტეგრაციის პროცესში სექსუალობის პოლიტიკის ცენტრალურობის კრიტიკას რამდენიმე მიზეზი აქვს. პირველ რიგში, ხორვატიისა და სერბეთის შემთხვევაში, ევროპულმა ჰომონაციონალიზმმა წინასწარ განსაზღვრა თუ რა მოვლენები და აქტივობები უნდა ყოფილიყო ადგილობრივი ლგბტ თემისთვის პრიორიტეტული, თემის რეალური გამოწვევების მიუხედავად (პრაიდი და ანტიდისკრიმინაციული კანონი). ამას გარდა, ევრო-

პული ჰომონაციონალიზმის მიერ დანესებული სტანდარტების შესრულების შემდეგ, ლგბტ თემს სხვა უფრო რეალური პრობლემების მოსაგვარებლად ადვოკატირების არეალი შეეზღუდა. თუ სახელმწიფოზე გავლენის მოხდენის ერთადერთ საშუალებად ევროკავშირში შესვლის პროცესი გახდება, ევროკავშირის მოთხოვნების შესრულების შემდეგ, სახელმწიფო ყველანაირ პასუხისმგებლობას ადვილად მოიხსნის. გარდა ამისა, ლგბტ უფლებების ცალსახად ევროპეიზაციის, განვითარებულობის და ცივილიზებულობის დისკურსში მოქცევით, ჰომონაციონალიზმი ლგბტ აქტივისტებს საკუთარ ქვეყანაში „დასავლურ იმპორტად“ წარმოაჩენს და მათ წინააღმდეგ ეთნონაციონალისტური, რელიგიური თუ ანტიდასავლური პოლიტიკური ძალების მობილიზებას იწვევს. ბოლოს, კალინა თვითონ ანტიდისკრიმინაციული კანონის, როგორც სოციალური ცვლილების ეფექტური ხელშემწყობის მნიშვნელობასაც აყენებს ეჭვქვეშ.

სერბეთის პრაიდის ანალიზის საფუძველზე, ევროპულ ჰომონაციონალიზმს ასევე მკაცრად აკრიტიკებს კონენ სლოტმაეკერსი (2017). მისი მტკიცებით, ბოლო წლებში პრაიდის ჩატარება ქვეყნისათვის ევროპაში ინტეგრაციისთვის მზაობის განმსაზღვრელ ლაკმუსის ტესტად იქცა. მისი აზრით, ეს პროცესი შესაძლოა ლგბტ თემისთვის ზიანის მომტანი უფროა, ვიდრე სიკეთის. სერბეთის პრაიდების ისტორიის ანალიზით ის აკვნის, რომ პირველ რიგში, პრაიდმა ლგბტ უფლებების სახელმწიფო აქტორების თუ მემარჯვენე პოლიტიკოსების მიერ ინსტრუმენტალიზაცია გამოიწვია. ეს აქტორები ლგბტ უფლებებს (ან ლგბტ უფლებების წინააღმდეგობას) საკუთარი პოლიტიკური მიზნების გასატარებლად იყენებენ; გარდა ამისა, პოლიტიზირებულმა ლგბტ პრაიდმა, ადგილობრივი ლგბტ ადამიანების და მათი პრობლემების ხილვადობის გაზრდას კი არ შეუწყო ხელი, არამედ სწორედ მემარჯვენე და ჰომოფობიური დისკურსების ხილვადობა გაზარდა. პრაიდის ჩატარების ევროკავშირთან შეერთებასთან პირდაპირმა კავშირმა, პრაიდი „მიზანი და არა საშუალება“ გახადა. ამიტომ, პრაიდის ჩატარება, თავისთავად წარმატებად იქნა მიჩნეული და არა ხილვადობის გაზრდის ერთ-ერთ საშუალებად. გარდა ამისა, ევროინტეგრაციის პროცესში პრაიდის ჩატარების უზრუნველყოფის ასეთმა მნიშვნელოვნებამ აქტივისტებიდან პრაიდზე პასუხისმგებლობა სახელმწიფოსაც გადაუნაწილა. ცხადია, სახელმწიფოს საკუთარი და არა მიანიცდამიანიც ლგბტ აქტივისტების მსგავსი ინტერესები ამოძრავებს.

შესაბამისად, პრაიდი მნიშვნელოვნად დეპოლიტიზირდა და ნორმალიზდა. დაბოლოს, პრაიდის დასავლურ კულტურასთან ასოცირებამ, და მემარჯვენე აქტივისტების მიერ, მისი უცხოელებს და თავსმოხვევულად წარმოდგენამ ლგბტ აქტივისტები აიძულა საკუთარი თავი „ფერადი“ და „შიშველი“ დასავლური პრაიდებისგან გაემიჯნათ, რამაც ლგბტ ადამიანების ნორმატიული თვითგამოხატვის მოთხოვნა გაზარდა.

ჩემი აზრით, ჰომონაციონალიზმის ამგვარი კრიტიკა 2013 წლის 17 მაისის, როგორც ხილვადობის აქტის ანალიზისთვის ძალიან მნიშვნელოვანია. ქართველი, ისევე როგორც სხვა აღმოსავლეთ ევროპელი ლგბტ აქტივისტები სწორედ ჰომონაციონალისტურ გლობალურ კონტექსტში მუშაობენ და 17 მაისის მოვლენაც ამ კონტექსტთან მიმართებაში უნდა გავანალიზოთ. დასავლეთის მიერ ლგბტ უფლებების, ერთი მხრივ, ცივილიზაციურ და ევროპელობის დამადასტურებელ არგუმენტად გარდაქმნა, ხოლო მეორე მხრივ, აქტივიზმის ფორმებისა და მიზნების წინასწარ განსაზღვრა, 17 მაისის მსგავს საჯარო აქტივობას ლგბტ აქტივიზმისთვის, ისევე როგორც ქართული სახელმწიფოსთვის, ძალიან დიდ მნიშვნელობას სძენს. მიუხედავად იმისა, გვსურს თუ არა ამ პოლიტიკური თამაშში მონაწილეობა, უნდა გავიაზროთ, რომ ჩვენდაუნებურად ამ პროცესების მნიშვნელოვანი აქტორები ვართ. შესაბამისად, 17 მაისი არ იყო, და ვერც იქნებოდა, მხოლოდ ლგბტ ადამიანების პრობლემების საზოგადოებამდე მითანის აქტივისტური მცდელობა. აქტივისტთა მოტივაციის მიუხედავად, ის დიდი პოლიტიკური პროცესების ნაწილი გახდა. გარდა ამისა, უნდა გავიაზროთ, რომ ამ პროცესებში ჩართულობა მრავალ გამონკვევასთან არის დაკავშირებული. ლგბტ უფლებების ევროპასთან ინტეგრაციის პროცესებთან მიბმას, ადგილობრივი ლგბტ მოძრაობებისთვის ყოველთვის პოზიტიური შედეგები არ მოაქვს. სერბეთისა და ხორვატიის მაგალითი გვაჩვენებს, რომ ჰომონაციონალისტური გლობალური პოლიტიკა და მასთან კავშირი, აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში და არა მარტო, კონსერვატიული ძალების (ამ შემთხვევაში, პირველ რიგში, ანტი-ევროპული ძალების) პირდაპირ სამიზნედ გვაქცევს. გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია, ვიცოდეთ რა ტიპის ნორმალიზების და დეპოლიტიზების საფრთხეებს შეიცავს დასავლურ ჰომონაციონალურ დისკურსთან სრული ჰარმონია, რა ტიპის აქტივიზმს უწყობს ხელს და სად აწესებს სექსუალური თავისუფლებისთვის ბრძოლის ლიმიტს.

ჰომონაციონალიზმის კრიტიკა და ტრანსნაციონალური ანალიზის საჭიროება

მიუხედავად იმისა, რომ ზემოთ განხილული სტატიები აღმოსავლეთ ევროპაში თუ სხვა პერიფერიებში ჰომონაციონალური გლობალური კონტექსტის მნიშვნელობაზე საუბრობს, ჰომონაციონალიზმს, როგორც დასავლეთში წარმოებულ ცნებას, ბევრი არადასავლელი მკვლევარის მხრიდან მკაცრი კრიტიკა შეხვდა. პირველ რიგში, ჰომონაციონალიზმის ცნება ცალსახად დასავლეთის იმპერიული პოლიტიკის კრიტიკას ემსახურება და მიუხედავად იმისა, რომ ის შესაძლოა დასავლურ სამყაროში ნაციონალიზმსა და სექსუალობის რეკონფიგურაციას აკურატულად აღწერდეს, ის იმ ქვეყნების კონცეპტუალური ანალიზის საშუალებას არ გვაძლევს, სადაც ჰომონაციონალური ცვლილება სულაც არ მომხდარა და სადაც ეროვნული იდეოლოგია ცალსახად ჰეტერონორმატიულია. საქართველო, სწორედ ასეთი ქვეყანაა და ვფიქრობ, ამ სტატიამ შესაძლოა მკითხველში ერთგვარი გაღიზიანება გამოიწვიოს. სწორედ ამიტომ, სტატიის ამ ნაწილში მინდა ჰომონაციონალიზმის კრიტიკაზე ვისაუბრო და კიდევ ერთი ცნება – ტრანსნაციონალური ანალიზი გაგაცნოთ, რომელიც მკითხველში გაჩენილ შესაძლო კითხვებზე მეტ-ნაკლებად პასუხს გასცემს.

ჰომონაციონალიზმის, ისევე როგორც „გეი ინტერნეიშენალის“ ცენტრალური კრიტიკა სწორედ ის არის, რომ ის ჰეტერონორმატიულ და არადასავლურ ქვეყნებში ლგბტ აქტივიზმის ანალიზის საშუალებას არ გვაძლევს. ის ლგბტ აქტივისტებს ან ჰომონაციონალიზმში პასიურად მონაწილე ობიექტებად წარმოადგენს, ან დასავლეთის კოლონიალისტური იდეოლოგიის აქტიურ გამტარებლებად. სექსუალობის პოლიტიკის მკვლევრები, მაგალითად კულპა (2014b), მოსი (2014) და შულცი (2016) პოლონეთში, თურქეთსა და ხორვატიაში სხვადასხვა ლგბტ აქტივისტური საქმიანობის ანალიზისას აცხადებენ, რომ ამ აქტივისტების ეროვნულ სივრცეში მიკუთვნებულობისთვის ბრძოლას არ შეიძლება ჰომონაციონალიზმი ვუნოდოთ. პირველ რიგში იმიტომ, რომ ამ ქვეყნების ეროვნულ პროექტებში ისინი აპრიორი „სხვებად“ არიან შერაცხულები და მიკუთვნებულობა ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებისა და საზოგადოებაში ინტეგრაციის ერთადერთი გზაა. გარდა ამისა, ისინი ამერიკულ (კონტექსტი,

რომლის მიხედვითაც ცნება ჰომონაციონალიზმი შემუშავდა) და ხორვატიულ, თურქულ თუ პოლონურ ეროვნულ პროექტებს შირის განსხვავებებს აღწერენ და ამტკიცებენ, რომ ამ ქვეყნებში მცხოვრები ლგბტ ადამიანები არ შეიძლება ნეოკოლონიალურ და ნეოლიბერალურ პოლიტიკაში მონაწილე სუბიექტებად აღვიქვათ.

რამდენადაც ეს კრიტიკა, ერთი მხრივ სამართლიანიც არის, მნიშვნელოვანია, რომ როგორც პუარი (2013) გვაფრთხილებს, ჰომონაციონალიზმი მხოლოდ „ცუდ იდენტობის პოლიტიკად“ ან „გვი რასიზმად“ არ წარმოვიდგინოთ. ჰომონაციონალიზმის ცნების მნიშვნელოვნების სხვადასხვა არაიმპერიულ ნაციონალისტურ კონტექსტში გასაგებად აუცილებელია ჩვენი ანალიზი ტრანსნაციონალურ მიდგომას დავაფუძნოთ.

„ტრანსნაციონალური ანალიზი, ანალიზის ერთეულს ცვლის და ლოკალური, რეგიონული თუ ეროვნული კონტექსტების ანალიზის ნაცვლად, კულტურებს შორის კავშირებსა და პროცესებს შეისწავლის“ (Alexander and Mohanty, 1996, xix). ტრანსნაციონალურ ანალიზს თუ დავყვარდებით, მხოლოდ ლოკალური პოლონური თუ ხორვატიული კონტექსტების შესწავლა ლგბტ აქტივისტების პოზიციონირებასა თუ მათი აქტივობების მნიშვნელობაზე პასუხს ვერ გავცემს. ისევე როგორც ქართული ლგბტ აქტივიზმის მხოლოდ ლოკალურ კონტექსტში ანალიზი ვერ გავცემს პასუხს თუ რა პროცესები ახდენენ გავლენას ამ აქტივიზმის ან მისი წინააღმდეგი ძალების ფორმირებაზე. ტრანსნაციონალური მიდგომით, როგორც პუარი ამბობს, მნიშვნელოვანია ჰომონაციონალიზმი დასავლურ ცივილიზაციაში ერთგვარ ისტორიულ ცვლილებად გავიზროთ და არა მხოლოდ ლოკალურ პროცესად. ასე გაგებული ჰომონაციონალიზმი საშუალებას მოგვცემს, მიმდინარე პროცესების ურთიერთმიმართება დავინახოთ და ამასთან ერთად, გავაცნობიეროთ, რომ ჰომონაციონალურ წესრიგში მონაწილეობა ცალსახად ბრალდება სულაც არ არის. პუარის (2013) მიხედვით, ჰომონაციონალიზმი გლობალური კონდიციაა, შესაბამისად, ის ყველა ჩვენგანის აქტივიზმის შესაძლებლობების არეალს განაპირობებს. მას არ შეიძლება გავექცეთ, შეგვიძლია შევეწინააღმდეგოთ, ფორმა შევუცვალოთ, თუმცა მის გარეთ ვერ ვიცხოვრებთ.

მასადის მიერ „გვი ინტერნეიშენალის“ და განსაკუთრებით მისი არადასავლელი პარტნიორების კრიტიკასაც დიდი წინააღმდეგობა მოჰყვა. თუმცა როგორც მასადმა (2011) მოგვიანებით თავადვე აღნიშნა:

„არადასავლელი ადამიანები, რომლებსაც ჰომონაციონალურ ნარატივში მონაწილეობის შედეგად ჰომოსექსუალური იდენტობა აქვთ [...] „არაავთენტურნი“ სულაც არ არიან. ისინი სწორედაც რომ ჩვენი რეალობის მარკერები არიან. ჩვენ ვცხოვრობთ სამყაროში, რომელიც უფრო და უფრო ჭკიდროდ არის დაკავშირებული ადამიანების, კაპიტალის და ინფორმაციის დინებების შედეგად“. შესაბამისად, აგრძელებს მასადი, „გვი იდენტობის მქონე არადასავლელები ამერიკული იმპერიალისტური კაპიტალის მიერ ტვინგამორეცხილები კი არ არიან, არამედ გლობალური ნეოლიბერალური პროცესების გავლენით არიან ფორმირებულები“ (ცითირებული Schotten 2016).

შესაბამისად, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ საკუთარი თუ სხვების იდენტობების პოლიტიკის გაგებისათვის და შემდეგ ამ პოლიტიკის ანალიზის შესაძლებლობისათვის, თუნდაც იმისთვის, რომ მეინსტრიმულ და ჰომონაციონალურ დისკურსებს შევეწინააღმდეგოთ, აუცილებელია სექსუალურ იდენტობებსა თუ იდეებს შორის ტრანსნაციონალური კავშირები დავინახოთ და გავაანალიზოთ. ჰომონაციონალიზმიც, როგორც თეორიული ცნება, სწორედ ან ტრანსნაციონალური კავშირების დანახვის და ანალიზის საშუალებას გვაძლევს. სექსუალობის პოლიტიკა, როგორც დასაწყისში აღვნიშნეთ, ყოველვის იყო კოლონიალიზმის თუ რეგულირების იარაღი. ჰომონაციონალიზმი გვეხმარება თანამედროვე სამყაროში ამ რეგულაციის ფორმები და გამოხატულებები შევისწავლოთ.

ტრანსნაციონალიზმის მნიშვნელობა კონსერვატიული იდეოლოგიების შესასწავლად

მიუხედავად იმისა, რომ ტრანსნაციონალურ თუ ლოკალურ კონტექსტებზე მომუშავე მკვლევრები ხშირად საუბრობენ ჰომონაციონალიზმის პრობლემურ ხასიათზე, მის იმპერიალურ საწყისებსა თუ მსოფლიოს სხვადასხვა წერტილში მის ნეგატიურ შედეგებზე, ზემოთ მიმოხილულ ლიტერატურაში ჰომონაციონალიზმის მიმართ ადგილობრივი კონსერვატიული პასუხი ხშირად ან საერთოდ არ არის გაანალიზებული ან „ბუნებრივ რეაქციად“ არის აღქმული. მაგალითად, როგორც აღვნიშნეთ, მასადის

„ინტერნაციონალური გეის“ ანალიზი საუბრობს იმაზე, რომ საერთაშორისო ლგბტ უფლებების დისკურსები, ადგილობრივი არაჰეტეროსექსუალი ადამიანების ცხოვრების პირობებს გაუმჯობესების ნაცვლად, უფრო მეტად ამძიმებს. მისი აზრით, არაბული სახელმწიფოები ხშირად ადამიანის უფლებების დაცვას „დასავლური ღირებულებების“ თავსმოხვევად აღიქვამენ, რაც ანტი-გეი კანონების მიღებითა თუ რეპრესიული პრაქტიკის გაძლიერებით სრულდება. რამდენადაც, მასადის ეს მტკიცება ფაქტობრივად სიმართლეა, მასადი ფაქტის სათანადო თეორიულ ანალიზს არ გვთავაზობს და შესაბამისად, არაბული სახელმწიფოების მიერ ჰომონაციონალიზმზე ამგვარი წინააღმდეგობრივი პასუხი ერთგვარ ბუნებრივ მოვლენად წარმოგვიდგება. იმის ნაცვლად, რომ ადგილობრივი კონტექსტი განიხილოს, ამ შემთხვევაში, მასადი დასავლეთის დასავლეთზევე ცენტრირებულ კრიტიკას გვთავაზობს და პოსტ-კოლონიალურ სახელმწიფოებში ჰომონაციონალისტური გლობალური კონტექსტის შედეგების სათანადო გააზრების შესაძლებლობას ხელიდან უშვებს. ჰომოფობიის დასავლეთის „პროგრესულ“ სექსუალურ პოლიტიკაზე ბუნებრივ რეაქციად წარმოდგენაკი, თავის მხრივ, უცვლელს ტოვებს პროგრესი/რეგრესის დიქტომიას, რომელსაც ჰომონაციონალიზმის თუ „გეი ინტერნიშენალის“ მკვლევრები ასე ეწინააღმდეგებიან. ადგილობრივი ჰომოფობიური დისკურსების არასათანადო ანალიზი ტოვებს შთაბეჭდილებას, თითქოს ჰომოფობიური პასუხი პოსტ-კოლონიალური ქვეყნების ავტომატური კულტურული კუთვნილებაა.

ადგილობრივი ჰომოფობიის სათანადო თეორიულ ანალიზს იშვიათად შევხვდებით აღმოსავლეთ ევროპაში ლგბტ უფლებებზე საუბრისასაც. მაგალითად, კალინას (2015, 75) მიერ სერბული და ხორვატიული ლგბტ მოძრაობების ბრწყინვალე ტრანსნაციონალისტური ანალიზი პასუხს ვერ გასცემს კითხვაზე, რატომ გამოიწვია ევროპულმა ჰომონაციონალისტურმა პოლიტიკამ ამ ქვეყნებში „ჰეტერო-ნაციონალისტური, რელიგიური და ანტიევროპული დისკურსების“ მობილიზება. ან რა საერთაშორისო და რეგიონული კავშირებია ამ კონსერვატიულ დისკურსებს შორის. კალინა ლგბტ მოძრაობაზე მრავალი სხვადასხვა რეგიონული თუ გლობალური დისკურსის გავლენას აანალიზებს, თუმცა ლოკალურ კონსერვატიულ აქტორებზე მსგავსი ფაქტორების არსებობას ივინყებს.

მაშინ, როცა კალინას ანალიზი უბრალოდ თვალთახედვის არედან ტოვებს კონსერვატიული პოლიტიკის ტრანსნაციონალურ კრიტიკას, ზოგიერთი მკვლევარი კონსერვატიული ძალების გაძლიერებას ბუნებრივ ან გარდაუვალ მოვლენად აფასებს. მაგალითად ჟუჟა გილი (ციტირებული Agnes Gagyí 2015) ამტკიცებს, რომ აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში ადგილობრივ პოლიტიკაში დასავლური ადამიანის უფლებების დომინირებამ „პოსტ-სოციალისტური საზოგადოებები საკუთარი, ასე რომ ვთქვათ, ორგანული ინტელექტუალების გარეშე დატოვა“ და ერთგვარი ინტელექტუალური ვაკუუმი შექმნა. ამ „ვაკუუმს“ კი, მისი აზრით, მემარჯვენე ძალები ემოციური და სიმბოლური პოლიტიკით ავსებენ (გვ.18). რამდენადაც, ეს დაკვირვება ერთგვარად სწორია, კიდევ ერთხელ ის კონსერვატიულ პოლიტიკას ამ „ვაკუუმის“ შემავსებ ერთადერთ და ბუნებრივ ალტერნატივად ხედავს. ლგბტ საკითხებზე მასობრივი ჰომოფობიური პასუხი, იმავე ლოგიკით, ხშირად აკადემიურ ტექსტებშიც კი (აქტივისტურ დისკურსებზე რომ არაფერი ვთქვათ) „ლგბტ ხილვადობის გაზრდას“ ბრალდება (Persson 2015).

ასეთი ანალიზი ფაქტობრივ მდგომარეობას აღწერს, თუმცა კონსერვატიული ძალების გაძლიერებაზე პასუხისმგებლობას მხოლოდ დასავლეთს ან დასავლურ დისკურსებში ჩართულ ადგილობრივ ადამიანის უფლებათა აქტივისტებს აკისრებს. ადამიანის უფლებების დამცველთა პოლიტიკა შეიძლება ხშირად პრობლემური იყოს და ანალიზსა და კრიტიკულ განხილვას იმსახურებდეს, მაგრამ კონსერვატიული ძალების გაძლიერება მათი ბრალი და დამსახურება ნამდვილად არ არის. ეს ლოგიკა მსხვერპლის დადანაშაულების გარდა არანაირ პროდუქტიულ თეორიულ გააზრებას არ გვთავაზობს. განსაკუთრებით კი იმ კონტექსტებში, სადაც ადამიანის უფლებებზე მომუშავე ფორმალური და დასავლეთთან დაკავშირებული ჯგუფების გარდა, პოზიტიურ სოციალურ ცვლილებებზე არავინ მუშაობს.

რა აუცილებელია, რომ ლგბტ უფლებების (თუნდაც დასავლურ ლიბერალურ მოდელზე დაფუძნებულ) დაცვას ჰომოფობიური სახელმწიფო ან პოპულარული პასუხი მოჰყვეს? ლგბტ საკითხების განხილვას ყოველთვის ასეთი რეაქცია მოჰყვებოდა? თუ გავიხსენებთ, რომ მაგალითად პოსტ-საბჭოთა ქვეყნებში, მათ შორის, ახლა ჰომოფობიის ემბლემად

ქცეულ რუსეთში, ჰომოსექსუალობის დეკრიმინალიზაციას არანაირი მასშტაბური საზოგადო პანიკა არ მოჰყოლია, მაშინ უნდა ვიკითხოთ, როდის გახდა ჰომოფობია საზოგადოების მობილიზების საფუძველი და რატომ? რა კავშირია სხვადასხვა ლოკალურ კონტექსტში ორგანიზებულ ჰომოფობიურ ჯგუფებსა და მათ დისკურსებს შორის?

ჩემი აზრით, ჰომონაციონალიზმის საპირწონედ, მასზე ჰომოფობიური და კონსერვატიული პასუხის ტრანსნაციონალური ანალიზი ადგილობრივი ლგბტ მოძრაობების გამონწვევების გააზრებისთვის ერთ-ერთი ცენტრალური ამოცანა უნდა იყოს. ჰომოფობია და ტრადიციული ღირებულებები ერის ბუნებრივ მოცემულობად კი არა, კონკრეტულ პოლიტიკურ იარაღად უნდა აღვიქვათ და ჰომოფობიურ და კონსერვატიულ დისკურსებს შორის გლობალური, თუ რეგიონული კავშირები უნდა ვეძებოთ. ეს მტკიცება, ცხადია, იმას არ ნიშნავს, რომ სხვადასხვა ერი-სახელმწიფო, მათ შორის ქართულიც, ჰეტეროსექსუალურ ოჯახს ნორმად და სექსუალობის სხვა გამოვლინებას გადახრად არ აღიქვამს, ან იმას, რომ მოსახლეობა ჰომოფობიის პოლიტიკების გარეშე სრულად მიმღებელი იქნებოდა სხვადასხვა სექსუალობის მიმართ. ასე არ არის. ერი-სახელმწიფო, საკუთარი არსით ჰეტერონორმატიული და დისკრიმინაციულია (McClintock 1997), თუმცა ჰომოფობიის ან ადგილობრივი კონსერვატიული პოლიტიკური ორგანიზების გასაგებად მისი პოლიტიკურივე ანალიზია საჭირო და არა მისი ბუნებრივად წარმოდგენა. ჰომოფობიის შინაარსი ყველგან ერთნაირი არ არის. ადამიანები საკუთარი ჰომოფობიური შეხედულებების გამოხატვის ფორმებს ან საერთოდ მისი გამოხატვის/ან დამალვის საჭიროებას დომინანტური დისკურსების მიხედვით სწავლობენ. კონსერვატიული ძალების მიერ ჰომოფობიური სენტიმენტის ორგანიზება შესაბამისად უმრავლესობის აზრის გამოხატულება კი არ არის, არამედ ამ უმრავლესობის აზრის ფორმირება, მისთვის შინაარსის მიცემის პროცესი და მისი კონკრეტული მიზნით გამოყენება. სწორედ ამ შინაარსისა და მიზნების გაგებაა მნიშვნელოვანი აქტივისტური სტრატეგიის შემუშავებისთვის. სწორედ ამისთვის არის აუცილებელი ადგილობრივი კონსერვატიული დისკურსების რეგიონულ თუ გლობალურ კონსერვატიულ დისკურსებთან თუ პოლიტიკასთან კავშირის ანალიზი. აქედან გამომდინარე, სტატიის მომდევნო ნაწილი ქართული ჰომოფობიური დისკურსის ტრანსნაციონალურ გავლენებს დაეთმობა.

რუსული კონსერვატიზმი და მისი ტრანსნაციონალური ასპექტები

ქართული ჰომოფობური დისკურსის მეორე ნაწილი – „ჰომოსექსუალიზმის პროპაგანდის“ წინააღმდეგობა, ან მისი აკრძალვის მოთხოვნა რომ რუსული ჰომოფობიური დისკურსის ასლია, ყველასათვის ცხადია. შესაბამისად, ქართული ჰომოფობიური დისკურსის ტრანსნაციონალური ანალიზი, ერთი მხრივ, რუსული სახელმწიფოსა და სექსუალობის ურთიერთმიმართების ანალიზს საჭიროებს, მეორე მხრივ კი, თვითონ რუსეთის სექსუალობის პოლიტიკის შედარებას დასავლურ სექსუალობის პოლიტიკასთან.

2000-იანი წლების შუიდან, რუსეთის მთავრობის მიერ გაძლიერებულ კონსერვატიულ და სპეციფიკურად ანტი-ლგბტ პოლიტიკას, ხშირად რუსეთის „ტრადიციული ღირებულებებისკენ შემობრუნებას“ უწოდებენ (Polyakova 2014). „ტრადიციული ღირებულებებისკენ შემობრუნების“ ორი ცენტრალური გამოხატულება პუტინის მთავრობის მიერ ჰომოსექსუალობის პროპაგანდის აკრძალვის და „უცხოეთის აგენტების“ კანონების მიღება იყო. „შემობრუნება“ აქ მნიშვნელოვანი სიტყვაა, იმიტომ რომ მიუხედავად იმისა, რამდენად მიმღებელი ან არამიმღებელი იყო რუსული საზოგადოება თუ სახელმწიფო არაპეტეროსექსუალი მოქალაქეების მიმართ, რუსეთის მთავრობამ ანტი-ლგბტ სენტიმენტების მობილიზება და დაკანონება სწორედ ამ პერიოდში დაიწყო, რამაც ჰომოფობია მეინსტრიმულ საჯარო დისკურსად აქცია და ჰომოფობიის ღიად გამოხატვის გაძლიერებაც გამოიწვია (Wilkinson, 2014). რუსეთის ამ „ტრადიციებისკენ შემობრუნებას“ დასავლურ მედია თუ პოლიტიკურ სივრცეში დიდი გამოხმაურება და კრიტიკა მოჰყვა. დასავლელი კრიტიკოსები, ერთი მხრივ, ქვეყანაში „თვითგამოხატვისა“ და „სიტყვის თავისუფლების“ შეზღუდვის პრობლემურობას უსვამდნენ ხაზს, მეორე მხრივ კი, რუსეთს „თავისუფალ, მოდერნულ, ნაკლებად კორუმპირებულ და განსხვავების მიმართ მიმღებელ“ დასავლეთთან შედარებით, ჰომოფობიურ და პრე-მოდერნულ კულტურად აღწერდნენ (Groeneveld 2015, 301). ამ ლოგიკით, რუსეთს გრძელი გზა უნდა გაეწყო, რომ თანამედროვე დასავლურ ღირებულებებს დასწვოდეს. დასავლეთსა და რუსეთს შორის ღირებულებითი განსხვავება შესაბამისად, პროგრესი/რეგრესის და პროგრესის დროსთან ერთად გარდაუვლობის ლოგიკით იყო აღწერილი.

რუსეთის „ტრადიციებისკენ შემობრუნების“ ასეთი ანალიზი, ცხადია ცალსახად ჰომონაციონალისტურ დისკურსში ჯდება, სადაც რუსეთი „განვითარებული სამყაროსგან“ არა მხოლოდ განსხვავდება, არამედ მასზე უარესი და ჩამორჩენილია. ამ დისკურსებში პროგრესი ლგბტ ადამიანის უფლებების დაცვა, ცალმხრივი და სწორხაზოვანი პროცესია, ერთადერთი შესაძლო დასასრულით, რომელსაც „ჩამორჩენილი რუსეთი“ აუცილებლად გაივლის და მერე ყველაფერი კარგად იქნება. ამ დისკურსის პრობლემა ის არის, რომ ადამიანის უფლებებსა და პროგრესი/რეგრესის რიტორიკაზე კონცენტრირებით ის აბსოლუტურად ვერ აცნობიერებს რუსული ჰომოფობიის პოლიტიკურ ხასიათს. პრინციპში, ის ცალსახად პოლიტიკურ მოვლენას აპოლიტიკურს ხდის მისი „კულტურული ბუნებრიობის“ გამოცხადებით. მიუხედავად იმისა, რომ დასავლურ კრიტიკულ აკადემიაში, რუსეთის მიმართ პოპულარული მედია სენტიმენტების ჰომონაციონალისტური თუ იმპერიალისტური ხასიათის კრიტიკას შევხვდებით (მაგალითად, იხილეთ გრონეველდის კრიტიკა დასავლელი ფემინისტების მიერ Pussy Riot-ის წევრების მიმართ, Groeneveld 2015), მხოლოდ დასავლური ჰომონაციონალიზმის კრიტიკაც, თავისთავად რუსეთის „ტრადიციებისკენ შემობრუნების“ მიზნების გასაგებად არ გამოგვადგება, იმიტომ რომ ანალიზი ცალსახად, მხოლოდ ისევ დასავლური აქტორების კრიტიკით არის დაკავებული. რუსული ჰომოფობიური შემობრუნების გასაგებად, ჩემი აზრით, საჭიროა, რომ ეს შემობრუნება სწორედ დასავლურ ჰომონაციონალიზმთან მიმართებაში, მის საპასუხო, არა ბუნებრივ, არამედ სტრატეგიულ პასუხად აღვიქვათ, რომელსაც რუსეთის სახელმწიფოსთვის კონკრეტული საშინაო, თუ საგარეო პოლიტიკური მიზნები და ამოცანები აქვს.

ამის დასტური, პირველ რიგში არის ის, რომ თვითონ რუსულ მედიაში ტრადიციული ღირებულებებისა თუ ახალი ჰომოფობიური კანონების განხილვა ადამიანის უფლებათა ჭრილში სულაც არ ხდებოდა. რუსულ მედიაში, როგორც პერსონი (2015) აცხადებს, ახალი კანონმდებლობა და ლგბტ ადამიანებისთვის საჯარო სივრცის შეზღუდვა რუსეთის „ცივილიზაციურ მიზნად“ იყოს გამოცხადებული. ის იყო „ერთგვარი სიმბოლური ქმედება, რომელიც აცხადებდა, რომ რუსეთი დასავლურ მოდერნულობას არ გაიმეორებდა“ (Persson 2015, 266). ამ ლოგიკით, რუსეთის ტრადიციების-

კენ შემობრუნება შეგვიძლია რუსეთის მიერ გლობალურ თუ რეგიონულ დონეზე საკუთარი თავის მნიშვნელოვან იდეოლოგიურ ძალად რეპოზიციონირების მცდელობად გავიაზროთ. ტრადიციული ღირებულებების რუსული სამყაროსთვის ცენტრალურ ღირებულებად გამოცხადებით, რუსეთი არა მარტო საკუთარ თავს განასხვავებს დასავლეთისგან, არამედ ალტერნატიული ცივილიზაციური არჩევანის შესაძლებლობას ქმნის, რასაც მისთვის მნიშვნელოვანი პოლიტიკური შედეგების მოტანა შეუძლია.

პირველ რიგში, „ტრადიციებისკენ შემობრუნებამ“ რუსეთის შიდა პოლიტიკაზე იქონია მნიშვნელოვანი გავლენა. ამ ალტერნატიული ცივილიზაციური გზის წარმოდგენით რუსეთის ხელისუფლებას „პოზიტიური რუსული კოლექტიური იდენტობის“ შექმნის შესაძლებლობა მიეცა, რომელიც თავის რუსულ იდენტობას „დასავლეთის მოდერნული განვითარების“ პოლარულ ოპოზიციად განიხილავს. დასავლური თანამედროვეობა ამ დისკურსში სექსუალურ ადვირახსნილობასთან, ამორალობასა და გარყვნილებასთან არის გაიგივებული (Riabov, Riabova 2014, 23; Persson 2015 268), ხოლო რუსეთი ტრადიციებისა და ზნეობის დაცვით მოსახლეობას ნათელ მომავლსა და ძლიერ სახელმწიფოს ჰპირდება. როგორც პერსონი (2015) აღწერს, რუსულ მედიაში დასავლეთი არა მხოლოდ გარყვნილად, არამედ გადაგვარებისა და სიკვდილის პირას მყოფად არის წარმოდგენილი. რუსულ მედია დისკურსებში დასავლურმა კულტურამ საკუთარი თავი ცივილიზაციურ ჩიხში მოამწყვდია და ადრე თუ გვიან თავს დაილუპავს (Persson, 2015, 268). ამ აპოკალიპტურ დისკურსში რუსული ტრადიციული ღირებულებების დაცვა გადარჩენის ერთადერთი გზაა. რიბოვისა და რიბოვას (2014) აზრით, სწორედ ეს დასავლეთისგან განსხვავებული პოზიტიური ეროვნული იდენტობის შექმნა დაეხმარა მას ფართო საზოგადოებრივი მხარდაჭერის მოპოვებაში (გვ.23). ცხადია, ტრადიციული ღირებულებებით აპელირება რუსული სექსუალობის მიმართ რეპრესიული პოლიტიკის მთავარი გამართლებაც იყო. თუ დასავლეთისთვის სექსუალური უფლებების დაცვა ბოლო 15 წლის განმავლობაში მნიშვნელოვანი საკითხი გახდა, რუსეთიც სწორედ დასავლეთის სექსუალურ პოლიტიკას დაუპირისპირდა. მნიშვნელოვანია, რომ დასავლეთის სექსუალური პოლიტიკის იმპერიალისტური აღქმა რუსულ მედიადისკურსებში საკმაოდ ხშირია. რუსულ მედიაში, პერსონის თქმით, ხშირად შევხვდებით

რუსული მორალური ღირებულებების გადაგვარების და დასავლური ლიბერალური ღირებულებების თავსმოხვევის „საფრთხეებზე საუბარს“. ამ დისკუსიებში რუსეთი არა თავად იმპერიულ ძალად, არამედ დასავლეთის მიერ ჩაგრულ, სუბალტერნ ქვეყნად არის წარმოდგენილი, რომელსაც ძღვევამოსილი ლიბერალური ელიტები განადგურებით ემუქრებიან. ეს დისკურსი კი თავისთავად ამართლებს ქვეყანაში „დასავლური ღირებულებების გამავრცელებლების“ რეგულირებას.

ამ ანალიზში მნიშვნელოვანია დავინახოთ, რომ არაფერი „ჩამორჩენილი“ ან „არათანამედროვე“ რუსულ ჰომოფობიურ დისკურსში არ არის. რუსეთი ცივილიზაციაზე კი არ ამბობს უარს, არამედ დასავლურ ცივილიზაციას ეწინააღმდეგება და მისი საპირწონე ცივილიზაციური სივრცის შექმნის პრეტენზია აქვს. ამ ცივილიზაციური სივრცის შექმნის პროცესში კი, ბოლო დროს ერთ-ერთ ყველაზე მძლავრ დასავლურ (და ასევე იმპერიალისტურ) დისკურსს სექსუალური უფლებების მნიშვნელობას, ან ჰომონაციონალიზმს უპირისპირდება. შესაბამისად, გასაკვირი სულაც არ არის, რომ თუ ჰომონაციონალისტური იდეოლოგიებისთვის ლგბტ პრაიდი ლგბტ უფლებების დაცვის სფეროში ერთგვარი ლაკმუსის ტესტი გახდა, რუსული ჰომოფობიური დისკურსი სწორედაც რომ ჰომოსექსუალობის „პროპაგანდას“ ანუ საჯარო გამოხატვას კრძალავს. თუ დასავლური ჰომონაციონალიზმი სექსუალურ დისკურსებზე კონტროლს სწორედ ადგილობრივი ლგბტ აქტივისტების ორგანიზებითა და მათი დაფინანსებით ინარჩუნებს, რუსეთი სწორედ ამ დაფინანსების წყაროებს ზღუდავს. რუსული ანტი-ლგბტ პოლიტიკა შესაბამისად, რუსული ბუნებრივი ჰომოფობიის გამოვლინება კი არა, რუსეთის მიერ პოლიტიკური სტრატეგიის შემუშავებაა. რუსეთი სტრატეგიულად აპელირებს რეალურად მიმდინარე პროცესებზე იმისთვის, რომ მათი ინტერპრეტირება რუსული ინტერესების მიხედვით მოხდეს. ეს რეალობასთან სიახლოვე, რუსულ ჰომოფობიურ დისკურსს, რუსეთსა და არა მარტო რუსეთში, ფართო მხარდაჭერის მოპოვებაში ეხმარება. ის ხშირად „სიმართლის თქმად“ აღიქმება, ვინაიდან სწორედაც რომ რეალურად მიმდინარე პროცესებს ეფუძნება (მიუხედავად იმისა, რომ მათ დამახინჯებულ ინტერპრეტაციას უკეთებს).

ვილკინსონი (2014) რუსეთის ჰომოფობიურ პოლიტიკას რუსეთის მიერ „მორალური სუვერენულობის“ შენარჩუნების პროცესს უწოდებს. მიუხე-

დავად, იმისა, რომ ვილკინსონი რუსეთის მიერ ანტი-ლგბტ რიტორიკას ეწინააღმდეგება, ის რუსეთის ანტი-ლგბტ ნაბიჯს სახელმწიფო სუვერენიტეტის მორალური კომპონენტის ნაწილად მიიჩნევს. ასეთი ანალიზი პრობლემურია, რადგან რუსეთის მიერ ალტერნატიული მოდერნისტული სამყაროს შექმნის მცდელობა არა მხოლოდ რუსულ საშინაო პოლიტიკასა და სუვერენობას, არამედ რუსულ საგარეო და იმპერიალისტურ ინტერესებსაც ემსახურება. რუსეთის მიერ ტრადიციული ღირებულებების „რუსული სამყაროს“ ცენტრად გამოცხადება, რუსული სახელმწიფოს საზღვრებს სულაც არ ემთხვევა და პოსტ-საბჭოთა თუ პოსტ-სოციალისტურ სივრცეზეც აცხადებს პრეტენზიას. „რუსული სამყაროს“ იმპერიული ხასიათის ერთ-ერთი თვალსაჩინო მაგალითი, ცხადია, ევრაზიული კავშირის შექმნის მცდელობაა, საქართველო კი, რა თქმა უნდა, მისი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სამიზნეა. „ტრადიციებისკენ შემობრუნებით“ რუსეთი ამ „რუსულ სამყაროში“ მოაზრებულ ქვეყნებს იდეოლოგიურ ბაზას სთავაზობს და მათ დასავლეთის საპირისპიროდ განაწყობს.

სამწუხარო ის არის, რომ რუსეთის „ტრადიციებისკენ შემობრუნება“ და დასავლეთის სექსუალურ პოლიტიკასთან წინააღმდეგობა, ფართო რეზონანსს ჰპოვებს პოსტ-საბჭოთა ქვეყნებში, სადაც ეროვნული იდეოლოგიური ჩარჩოების განსაზღვრა, გაფართოება თუ შეზღუდვა ჯერ კიდევ მგრძნობიარე და მნიშვნელოვანი პოლიტიკური პროცესია. თუმცა, ამ „ბუნებრივი“ რეზონანსის გარდა, მნიშვნელოვანია რუსეთის მიერ ტრადიციული ღირებულებების რიტორიკის გავრცელებაში ჩადებული უზარმაზარი ძალისხმევაც გავაანალიზოთ. რუსეთი სხვადასხვა პოსტ-საბჭოთა ქვეყანაში, ისევე როგორც მთელს მსოფლიოში, სტრატეგიულად უკავშირდება და აძლიერებს სამოქალაქო, პოლიტიკურ თუ რელიგიურ ჯგუფებს იმისთვის, რომ საკუთარი „ტრადიციული ღირებულებების“ იდეოლოგია ამ ქვეყნების „ორგანულ“ იდეოლოგიად ან „უმრავლესობის ხმად“ წარმოაჩინოს.

როგორც ვიცით, მაგალითად, ჰომოსექსუალობის პროპაგანდის აკრძალვის კანონპროექტის სხვადასხვა ვარიანტის განხილვა მრავალი პოსტ-საბჭოთა ქვეყნის პარლამენტს მოუხდა, და ზოგიერთმა მათგანმა კანონი კიდევ მიიღო (*Spread of Russian-Style Anti-Propaganda Laws, 2014*). კანონპროექტის ავტორები სხვადასხვა ქვეყანაში განსხვავებული სოციალური კონსერვატიული ჯგუფები თუ პოლიტიკური ძალები იყვნენ.

თუმცა, კანონპროექტების რუსულ იდეოლოგიასთან ენობრივი თუ დისკურსული მსგავსება მათ რუსეთთან კავშირს ცალსახად ადასტურებს. რუსეთის მიერ ადგილობრივი კონსერვატიული საერო თუ რელიგიური დაჯგუფებების, ისევე როგორც მემარჯვენე მედიის მორალური და ფინანსური კავშირების სქემა კომპლექსური და ხშირად დაფარულია, ან სათანადოდ შესწავლილი არ არის. კონსერვატიულ იდეოლოგიებს შორის კავშირებზე, დაფინანსების გზებსა და წყაროებზე ინფორმაციის მოპოვება ბევრად რთულია, ვიდრე მსგავსი ინფორმაციის ადამიანის უფლებათა დამცველებზე მოპოვება. მიუხედავად ამისა, ეს კავშირები გლობალური, თუ რეგიონული მასშტაბით უფრო და უფრო ცხადი ხდება. მაგალითად, ანტონ შეხოვცოვის ახალი წიგნი, რომლის გამოცემაც 2018 წელს იგეგმება, დასავლურ მემარჯვენე მოძრაობებსა და რუსეთს შორის კავშირების დოკუმენტირებას ისახავს მიზნად. შეხოვცოვის მტკიცებით, ბოლო წლებში რუსეთმა კონკრეტული დასავლური მემარჯვენე ძალების მხარდაჭერა საგრძნობლად გააძლიერა, რითაც დასავლეთში „ლიბერალ-დემოკრატიული“ კონსენსუსის საფუძვლის მოშლას ცდილობს. ამასთან ერთად, რუსეთთან დაკავშირებული, ცრუ ინფორმაციის შემცველი მედია საშუალებების გავრცელება და მათი ბოლო ამერიკულ არჩევნებზე მოხდენილი გავლენის შესწავლა ბოლო რამდენიმე თვის განმავლობაში ინტერესის და კვლევის საგანი გახდა. ადგილობრივ დონეზე, მაგალითად საქართველოში, აქა-იქ შევხვდებით ქართული მემარჯვენე მედიის რუსეთთან კავშირის დოკუმენტაციის მცდელობებს (მაგალითად: რუსული წყაროებიდან ქართული მედიასაშუალებები 5 მილიონი დოლარით დაფინანსდა, 2015). თუმცა ამ კავშირების გამოვლენა და მათი პოლიტიკური მნიშვნელობის ანალიზი ჯერ კიდევ მნიშვნელოვანი გამოწვევაა. მიუხედავად კვლევის ნაკლებობისა, ამ მაგალითების საფუძველზე, იმპერიული ძალებისთვის ტრადიციული ღირებულებების შექმნისა და გავრცელების სტრატეგიული მნიშვნელობა შეგვიძლია დავინახოთ. ამასთან ერთად, კომოფობიის „ბუნებრიობის“ მტკიცების ნაცვლად, შეგვიძლია კონსერვატიულ პოლიტიკურ ძალებს შორის ტრანსნაციონალური კავშირები გავაანალიზოთ. შესაბამისად, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ რუსეთი არა მხოლოდ ალტერნატიული მოდერნიზაციის იდეოლოგიას ქმნის, არამედ დასავლეთში კარგად აპრობირებულ მეთოდებს, (იდეოლოგიური ჯგუფების შექმნა, მობილიზება და და-

ფინანსება, მედიის მხარდაჭერა, საზოგადოებრივი ცნობიერების შეცვლა) იყენებს ამ იდეოლოგიის პროგრესულად და ცივილიზაციის სტანდარტად წარმოსადგენად.

რუსეთის ტრადიციებისკენ შემობრუნების ასეთი ანალიზი, მისი ალტერნატიულ ცივილიზაციურ მოდელად დანახვა და მისი იმპერიული ხასიათის გათვითცნობიერება ცხადს ხდის რუსულ და ქართულ, ისევე როგორც უკრაინულ, მოლდოვურ თუ უზბეკურ ჰომოფობიურ დისკურსებს შორის სარკისებური მსგავსების მიზეზებს. ის ასევე ცხადს ხდის პოსტ-საბჭოთა ქვეყნებში სექსუალური თავისუფლების წინააღმდეგ მობილიზების პოლიტიკურ და გეოპოლიტიკურ მნიშვნელობას. შესაბამისად, მაგალითად, ქართული ჰომოფობიური დისკურსი ქართულ კულტურულ თავისებურებად კი არა, პოლიტიკურ სტრატეგიად უნდა აღვიქვათ. ასეთი ანალიზი ლგბტ უფლებების მიმართ წინააღმდეგობის ხასიათისა და ფორმების მეტ-ნაკლებად წინასწარ განჭვრეტის შესაძლებლობას მოგვცემს. მაგალითად, ასეთი ანალიზით ცხადი ხდება, რატომ გახდა სწორედ 2013 წლის (ისევე როგორც 2012 წლის) საჯარო აქცია ჰომოფობიური სენტიმენტის მობილიზების მთავარი სამიზნე, მაშინ როცა ლგბტ ორგანიზაციების სხვა საქმიანობებზე კონსერვატიულ ჯგუფებსა თუ ეკლესიას ასეთი მძაფრი რეაქცია მანამდე არ ჰქონიათ. რატომ დაკარგა ლგბტ მოძრაობამ დომინანტურ დისკურსზე კონტროლი და მიუხედავად სურვილისა, რომ 2013 წლის 17 მაისის აქცია ძალადობის წინააღმდეგ მიმართულ მდუმარე ფლეშმობად გამოეცხადებინა, პოპულარულ ცნობიერებაში 17 მაისი „გვიპრაიდის“ მცდელობად დაიღვქა. 17 მაისი ამ პრო-რუსული სოციალური და რელიგიური აქტორებისთვის რუსული იდეოლოგიის არტიკულირების იდეალურ საშუალებად იქცა. შესაბამისად, კონსერვატიულმა ძალებმა თავადვე განსაზღვრეს აქციის სახელი, გააზვიადეს მისი მნიშვნელობა და მასშტაბები, რითიც საკუთარი იდეოლოგიისათვის პლატფორმა შექმნეს და საჯაროობა შეიძინეს. ასეთი ანალიზი ცხადყოფს, რომ ლგბტ მოძრაობის სხვადასხვა ქმედება, მაგალითად საჯარო აქცია, მხოლოდ „ხილვადობის გაზრდასა“ და „გამოხატვის თავისუფლებას“ კი არ ეხება, არამედ გეოპოლიტიკურ იდეოლოგიურ თამაშში მონაწილეობს. ხშირად ეს მონაწილეობა აქტივისტების თავდაპირველი მიზანი სულაც არ არის. თუმცა, ამის მიუხედავად, კონტექსტის გაუცნობიერებლობა, ან მასზე თვალის და-

ხუჭვა ლგბტ აქტივიზმს ლიბერალური თუ კონსერვატიული პოლიტიკური დისკურსების იარაღად გადაქცევის საფრთხეს უქმნის. სწორედ ამიტომ, ლგბტ აქტივისტების მიერ სექსუალობის დისკურსებზე კონტროლის მოპოვება პოლიტიკის რეგიონალურ და ტრანსნაციონალურ ანალიზს საჭიროებს.

17 .V. 2013

სტატიის ბოლოს დასაწყისში გამოთქმულ არგუმენტს დავუბრუნდები, სადაც აღვნიშნე, რომ 2013 წლის 17 მაისის გეოპოლიტიკური და ტრანსნაციონალური ანალიზი დასავლეთის ჰომონაციონალიზმის და რუსული „ტრადიციული ღირებულებებისკენ შემობრუნების“ გათვალისწინებას საჭიროებს. 17 მაისის ჰომოფობიური და ხშირად ლგბტ-მხარდამტყერი დისკურსებიც სწორედ ამ ორმა ძალამ და მათმა ურთიერთკავშირმა განსაზღვრა. სტატიის ამ ნაწილში 17 მაისის ირგვლივ დისკურსის შემქმნელი ძირითადი აქტორების ტექსტებს გავაანალიზებ. თითოეული აქტორის ტექსტი განხილულია, როგორც „დისკურსის ნიმუში,“ რომელიც უფრო ფართო ტენდენციებზე მეტყველებს. შესაბამისად, წარმოდგენილი ანალიზი არ არის 17 მაისის ირგვლივ არსებული დისკურსების დეტალური კვლევა. ამ ანალიზის მიზანი ძირითადი ტენდენციების გამოკვეთაა. ასეთი მიდგომა საფუძველს ამზადებს 17 მაისის ირგვლივ არსებული დისკურსების უფრო სიღრმისეული და დეტალური ანალიზისთვის, რომელიც რიტორიკების ნიუანსებისა და მრავალფეროვნების წარმოჩენისკენ იქნება მიმართული.

17 მაისის ირგვლივ დისკურსის შემქმნელი აქტორები ასე დავახარისხე: ა) სამოქალაქო აქტორები (განხილული იქნება ლგბტ და ადამიანის უფლებათა დამცველ აქტივისტთა და მემარჯვენე ნაციონალისტური სამოქალაქო აქტივისტთა დისკურსის ნიმუშები); ბ) სახელისუფლებო აქტორები (განხილული იქნება ხელისუფლების წარმომადგენლების ლგბტ უფლებების მხარდამტყერ და ლგბტ უფლებების მოწინააღმდეგე დისკურსების ნიმუშები); გ) რელიგიური აქტორები (განხილული იქნება „ნეიტრალური“ საპატრიარქოს და უშუალოდ ძალადობის წამაქვებელ რელიგიურ პირთა დისკურსების ნიმუშები). დისკურსის ნიმუშები უშუალოდ 2013 წლის მაისის

თვით თარიღდება და მოიცავს სხვადასხვა პირის კომენტარებს, აქტივისტურ პეტიციებს თუ ვიდეო ინტერვიუებს (გამოყენებული წყაროების სრული სიის სანახავად, იხილეთ დანართი 1) .

ლგბტ მხარდამჭერი თუ ჰომოფობი სამოქალაქო აქტივისტების, პოლიტიკოსებისა თუ ეკლესიის დისკურსები არც იმდენად განსხვავდება ერთმანეთისგან, როგორც ერთი შეხედვით შეიძლება ჩანდეს. ჩემი მიზანი ამ დისკურსებს შორის კავშირებისა და მსგავსებების ანალიზი უფროა, ვიდრე მათი ურთიერთსაპირისპირო პოზიციებად განხილვა. სხვადასხვა აქტორს შორის ძირითადი განსხვავება მათი დისკურსის მიზანია: ლგბტ და ადამიანის უფლებათა დამცველი ორგანიზაციების მიზანი ლგბტ ადამიანების პრობლემების ხილვადობის გაზრდა ან ლგბტ ადამიანებისთვის ცხოვრების პირობების გაუმჯობესებაა, ხოლო მემარჯვენე აქტივისტებისთვის ჰომოფობიის გაღვივება; სახელმწიფო აქტორების მიზანი დემოკრატიული იმიჯის შენარჩუნება, ან მოსახლეობასთან პოზიტიურ ტრილში წარმოჩენა; ხოლო ეკლესიის რადიკალური თუ ნორმატიული ფრთისთვის ძირითადი მიზანი ჰომოფობიური მორალური პანიკის შექმნა და რუსული პოლიტიკური იდეოლოგიების საჯარო დისკურსად ქცევაა. მიუხედავად ამ განსხვავებებისა, დისკურსები ძალიან ჰგავს ერთმანეთს, რადგან თითოეული მათგანი 17 მაისის მნიშვნელობის ძირითად ასპექტებზე თანხმდება. დისკურსების ანალიზი აჩვენებს, რომ თითოეული აქტორი:

ა) 17 მაისის მნიშვნელობას საქართველოს განვითარების ანუ ქართული ერი-სახელმწიფოს მოდერნიზაციის ტრილში განიხილავს და შესაბამისად, სექსუალურ უფლებებს პირდაპირ აკავშირებს პროგრესი/რეგრესის დისკურსთან. როგორც უკვე აღვნიშნე, სექსუალობა პროგრესისა თუ რეგრესის კოლონიალისტური თუ იმპერიული დისკურსების ისტორიული ნაწილია და 17 მაისის განხილვაც საქართველოში სწორედ ამ ტრილში ხდება, რაც ცალსახად გვაჩვენებს სექსუალობის გლობალური დისკურსების ანალიზის საჭიროებას ლოკალური აქტივიზმის გააზრებისთვის;

ბ) თითოეული აქტორისათვის 17 მაისი ქართულ ეროვნულ პროექტში ნორმატიული სექსუალური წესრიგის შექმნას ცდილობს. როგორც უკვე განვიხილეთ, ეროვნული პროექტები ყოველთვის აქტიურადაა ჩართული სექსუალობის ნორმების კონტროლში, რაც ერთ-სახელმწიფოსთან მისი წევრების მიკუთვნებულობას განსაზღვრავს. ამგვარად, 17 მაისის აქცია არა მარტო „ხილვადო-

ბის გაზრდას“, არამედ ლგბტ ადამიანების ქართულ ეროვნულ წარმოსახვაში ჩანერას, მათ ერთან მიკუთვნებას ემსახურება. ხოლო 17 მაისის აქციაზე აგრესია სწორედ ეროვნული იდეოლოგიის ამგვარ მოდიფიკაციასთან, არანორმატიული სექსუალობის ნორმად ქცევას ეწინააღმდეგება. შესაბამისად, დისკუსიის მნიშვნელოვანი კომპონენტებიც ლგბტ იდენტობების ნორმალიზება და მათი ქართულ სახელმწიფოებრიობასთან კავშირი ხდება;

გ) თითოეული აქტორი სექსუალურ წესრიგს პირდაპირ აკავშირებს საქართველოს „ცივილიზაციურ არჩევანთან“ (დასავლური თუ რუსული ცივილიზაციური მოდელი). ერი-სახელმწიფოს სექსუალური ნორმები, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, დასავლური ჰომონაციონალისტური თუ რუსული „ტრადიციული“ მოდერნისტულ-იმპერიალისტური პროექტებისათვის ცენტრალურია. 17 მაისის ირგვლივ არსებული დისკურსები კი ცალსახად ადასტურებს, რომ ლგბტ იდენტობების ეროვნულ პროექტში ნორმალიზების მცდელობა პირდაპირ მიბმულია საქართველოს გეოპოლიტიკურ არჩევანთან.

საქართველო და მსოფლიო — პროგრესი თუ თეირანიზაცია?

მიუხედავად იმისა, ემხრობიან თუ არა ლგბტ უფლებების დაცვის მნიშვნელოვნებას, ქართველი სამოქალაქო, სახელმწიფო თუ რელიგიური აქტორები ლგბტ უფლებებს ქართული ერი-სახელმწიფოს განვითარებასთან და პროგრესთან (ან პირიქით რეგრესულ პოლიტიკასთან) აკავშირებენ.

სამოქალაქო აქტივისტებისათვის, მაგალითად 2013 წლის 17 მაისს განვითარებული მოვლენები საქართველოში თეოკრატიის დამკვიდრების საფრთხედ აღიქმება. პეტიციაში, რომელიც 17 მაისის მოვლენების შემდეგ საქართველოში ადამიანის უფლებათა დამცველების ინიციატივით მომზადდა ვკითხულობთ:

„მიგვაჩნია, რომ ამჟამად ვდგავართ რელიგიური ფუნდამენტალიზმისა და თეოკრატიის სერიოზული საფრთხის წინაშე. ამის თავიდან აცილება ერთადერთი, ცივილიზებული გზით არის შესაძლებელი — ყველა მოძალადე და ძალადობის წამქეზებელი კანონის მოთხოვნის შესაბამისად უნდა დაისაჯოს.“

ფუნდამენტალიზმი და თეოკრატიული მმართველობის უარყოფა, რაც 17 მაისის შემდეგ გამართული აქციის სახელიც გახდა, ლგბტ უფლებების დაცვას იმპლიციტურად ქართული სახელმწიფოს პროგრესის ნარატივთან, საქართველოს ცივილიზაციურ არჩევანთან (რომელიც ცალსახად ევროპული არჩევანია) აკავშირებს. საინტერესოა, რომ ამ შემთხვევაში „რეგრესად“, უკუსვლად არა რუსული იდეოლოგია, არამედ ისლამური სახელმწიფო მოიაზრება. მიუხედავად სიტყვა თეოკრატიის ერთი შეხედვით ნეიტრალობისა, ის მოგვიანებით ზოგიერთი სამოქალაქო აქტივისტის ნარატივში პირდაპირ თეირანიზაციადაც კი მოინათლება. ზაზა წულაძის ბლოგ-პოსტი:

„17 მაისს, ჰომოფობიის წინააღმდეგ მიმართული აქციის სასტიკი დარბევის შემდეგ, საქართველოს დედაქალაქში სულ უფრო უცნაური და საშიში ტენდენციები იკვეთება. ტენდენციები, რომელიც გასული საუკუნის, 70-იანი წლების თეირანისთვის უფროა დამახასიათებელი.“

ამ შემთხვევაში, ზაზა წულაძე საქართველოს რეგრესის გზად ისლამურ სამყაროსთან მიმსგავსებას ხედავს. „თეირანიზაციის“ საფრთხის თავიდან აცილების მნიშვნელოვნების ხაზგასმით, წულაძე საქართველოს „აღმოსავლური“ სამყაროსგან აცალკევებს და დისკურსულად დასავლური ცივილიზაციის კონტექსტში ათავსებს. ასეთი მიდგომით ადგილობრივი ადამიანის უფლებათა დამცველები თუ ლგბტ აქტივისტები სექსუალობის საკითხებს თავადვე უერთებენ გეოპოლიტიკისა თუ ცივილიზაციური არჩევანის სფეროს. რაც, როგორც განვიხილეთ, ერთი მხრივ ხშირად კონკრეტული უფლებებისათვის ბრძოლისთვის აუცილებელია. თუმცა, მეორე მხრივ, ლგბტ ადამიანებს, ხშირად ნაციონალისტური და მემარჯვენე ძალების თავდასხმის მიმართ განსაკუთრებით მონყვლადს ხდის.

პროგრესულ თუ რეგრესულ პოლიტიკაზე კომენტარი მემარჯვენე აქტივისტებისთვისაც მნიშვნელოვანია. მაგალითად, „არა თეოკრატიის“ წინააღმდეგ გამართულ აქციაზე სახელწოდებით „იკრძალოს ლგბტ პროპაგანდა“, ვგვნი მიქელაძე აცხადებს:

„რომელ თეოკრატიზმზეა საუბარი, როცა მთელი საფრანგეთი ფეხზე დგას სწორედ მსგავსი პროცესების გამო, იქაც ერთსქესიანი ქორწინების დაკანონებას აპროტესტებენ.“

ამ შემთხვევაში, მიქელაძის კომენტარი უარყოფს მემარჯვენე აქტივისტების რეგრესულობას. პირიქით, საკუთარი პოზიციონირების გამართლებას „ცივილური“ სახელმწიფოების მაგალითების მოყვანით ცდილობს. საფრანგეთის მაგალითზე ბიძინა ივანიშვილიც საუბრობს, რომელიც ლგბტ უფლებების დაცვას ასევე თანდათანობითი პროგრესის ნაწილად აღიქვამს. ის იხსენებს, რა რეაქცია ჰქონდა ფრანგულ საზოგადოებას, როდესაც ქორწინების თანასწორობის კანონს იღებდნენ, თუმცა მისი აზრით, როგორც ფრანგული ისე ქართული „საზოგადოება ამას თანდათან შეეჩვევა“. მიუხედავად იმისა, რომ ივანიშვილის მიზანი, ამ შემთხვევაში, 17 მაისის აქციის ერთგვარი მხარდაჭერაა, მიქელაძის მსგავსად, მასაც „ცივილიზებული ქვეყნების“ მაგალითი მოჰყავს და პროგრესის გარდაუვლობის და სწორხაზოვნების სჯერა.

მაშინაც კი, როდესაც საქართველოს საპატრიარქო საქართველოს ხელისუფლებას 17 მაისის აქციის აკრძალვას ოფიციალური განცხადებით სთხოვდა, საკუთარი პოზიციის გასამართლებლად ის დასავლურ (და შესაბამისად პროგრესულად აღქმულ) ნორმატიულ აქტებს იშველიებდა:

„საქართველოს კონსტიტუცია, ისევე როგორც ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია თუ სხვა საერთაშორისო დოკუმენტები ამომწურავად მიუთითებენ იმ პირობებს, რომლის დროსაც შეიძლება შეზღუდული იყოს იგი. სხვასთან ერთად, ესენია უწესრიგობისა და დანაშაულის აღკვეთა, საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვა, დანაშაულის თავიდან აცილება, სხვათა უფლებებისა და ღირსების დაცვა.“

თეოდორე გიგნაძეც კი, საჩვიდმეტმაისოდ გაკეთებულ საგანგებო განცხადებაში „ჰომოსექსუალობის პროპაგანდის“ წინააღმდეგობის აუცილებლობის ერთ-ერთ არგუმენტად იმას ასახელებს, რომ ჰომოსექსუალობა 1993 წლამდე მთელს მსოფლიოში დაავადებად აღიქმებოდა. მიუხედავად გიგნაძის განცხადების ფაქტობრივი უზუსტობისა, მნიშვნელოვანი ის არის, რომ გიგნაძესაც კი საკუთარი პოზიციის დაც-

ვა „მთელი მსოფლიოს“ (და იმპლიციტურად დასავლეთის) პოზიციასთან მიმართებაში უხდება.

ამ რამდენიმე მაგალითის საფუძველზე, შეგვიძლია დავინახოთ, რომ აქციის თავდაპირველი და მოკრძალებული მიზნის, ლგბტ ადამიანების დისკრიმინაციისთვის ხილვადობის შექმნის მიუხედავად, ლგბტ მხარდამჭერ თუ ანტი-ლგბტ დისკურსებში ადგილობრივი აქტივიზმის მნიშვნელობა აუცილებლად სექსუალობის გეოპოლიტიკას უკავშირდება. ადგილობრივ ლგბტ ადამიანებზე და მათი ცხოვრების პრობლემებზე საუბარი უკანა პლანზე გადადის და სექსუალობა ან ლგბტ უფლებების დაცვა პროგრესის და რეგრესის, დანარჩენ „განვითარებულ“ თუ „ჩამორჩენილ“ სამყაროსთან საქართველოს ურთიერთმიმართების დასადგენად გამოიყენება.

ლგბტ იდენტობების ნორმალიზება და სახელმწიფოებრიობა

17 მაისის რაობისა და მიზნების შესახებ ლგბტ ორგანიზაციათა თავდაპირველ განცხადებას თუ გადავხედავთ, დავინახავთ, რომ აქტივისტების ენა ძალიან სპეციფიკური და კონკრეტულია. განცხადების მიხედვით, 17 მაისის აღნიშვნის მიზანი „საქართველოში ჰომოფობიისა და ტრანსფობიის პრობლემებზე ყურადღების გამახვილებ[ა]“. განცხადება ლგბტ ადამიანების მიმართ ძალადობის დეტალურ სტატისტიკას აცნობს მკითხველს და სხვა უფლებათა დამცველ ორგანიზაციებს მონაწილეობისკენ მოუწოდებს. მიუხედავად ამ მოკრძალებული მიზნისა, 17 მაისი მალე საქართველოში არაჰეტეროსექსუალური იდენტობების ნორმალიზაციის საჭიროების თუ საფრთხის განსახილველ არეალად გადაიქცა. როგორც არ უნდა ეცადონ აქტივისტები საკუთარი დისკურსი დაავიწროონ, ლგბტ აქტივიზმის გაცხადებული მიზანია ლგბტ ადამიანების დისკრიმინაციის აღმოფხვრა, ხილვადობის გაზრდა და სექსუალური იდენტობის ვარიაციათა მიმართ საზოგადოებრივი მიმღებლობის შექმნა. 17 მაისის აქციაც სწორედ ამ აქტივისტური პოლიტიკის კონტექსტში უნდა განვიხილოთ. აქედან გამომდინარე, მემარჯვენე ძალების მიერ „პროპაგანდასთან“ დაპირისპირება გასაკვირი სულაც არ არის. პროპაგანდის გაგება, მემარჯვენე აქტივისტების დისკურსებში მხოლოდ ჰომოსექსუალური ორიენტაციის

ვირუსული გავრცელება არ არის. პროპაგანდა სწორედაც რომ საზოგადოებრივი აზრის შეცვლის მცდელობად აღიქმება.

ამაში ძალადობისგან გამიჯნული, თუ ძალადობაში მონაწილე საერო თუ სასულიერო პირები ერთიანად თანხმდებიან. მაგალითად ევგენი მიქელაძე აცხადებს:

„ძალადობას რაც შეეხება, ისინი ძალადობენ საზოგადოებაზე, რადგან თავს გვახვევენ არატრადიციულ ღირებულებებს.“

ევგენი მიქელაძის განცხადებაში ცენტრალური პრობლემა სწორედ ღირებულებების და არა იმდენად იდენტობის შეცვლის მცდელობაა. იმავეს კვითხულობთ საპატრიარქოს ოფიციალურ განცხადებაშიც:

„ჩვენი მოქალაქეები ამაში ხედავენ უმრავლესობის უფლებების დარღვევას, მათი ტრადიციების, სარწმუნოებისა და, ზოგადად, ამროვნების წესის შეურაცხყოფას“.

მაშინაც კი, როცა დისკუსია ე.წ. „მომავალ თაობებს“ ეხება, თითქოს მომავალი თაობები ლგბტ ადამიანების დანახვით გახდებიან გეები ან ლესბოსელები, ღირებულებითი საკითხი ისევ და ისევ ცენტრალურია. მომავალი თაობების ღირებულებების შეცვლაა ის, რაც მემარჯვენე აქტორებს ადარდებთ. მაგალითად, 17 მაისამდე რამდენიმე დღით ადრე, გიორგი გაბედავას მიერ სასტუმრო რედისონის წინ გამართული აქციის მონაწილე აცხადებს:

„ტრადიციულ ქართულ ოჯახში გავიზარდე და ასე ვზრდი ჩემს ორ შვილს. ასეთი საზოგადოება, სადაც ნორმა ხდება რალაც გადახრები, რომლებიც არ იყო ნორმაში, ეს არის მიუღებელი ჩემთვის.“

ამ ტექსტში ჩანს, რომ „მომავალი თაობების (არ)გარყვნის“ დისკურსს არა იმდენად ჰომოსექსუალობის პროპაგანდით პირდაპირი გავრცელების, არამედ სწორედ ღირებულებების შეცვლის ეშინია. ასეთ წარმოსახვაში მომავალ თაობაში ცვლილება ჰომოსექსუალობს ნორმალიზების გზაზე გადის.

ლგბტ თუ ადამიანის უფლებათა აქტივისტების დისკურსებში საზოგადოებრივი ღირებულებების შეცვლის მნიშვნელობაზე კომენტარს იშვიათად ვნახავთ. მათ ტექსტებში ძირითადი აქცენტები ძალადობის მავნებლობასა და მის სამართლებრივ აღკვეთაზეა გადატანილი. ამ შემთხვევაში, მიუხედავად ერთი შეხედვით დისკურსში არ ჩართვისა, ლგბტ აქტივისტები სწორედაც რომ ღირებულებრივ და ეროვნულ დებატში ერთვებიან. მათი დისკურსი სახელმწიფოებრიობას და დემოკრატიული სახელმწიფოს მიერ ყველა მოქალაქის თანაბრად დაცვის მნიშვნელობას ეხება. სწორედ ამ პროცესში, ლგბტ აქტივისტები დისკურსულად ლგბტ ადამიანებს ქართულ ერ-სახელმწიფოსთან თანასწორ კუთვნილებას უსვამენ ხაზს მაშინ, როდესაც კონსერვატიული დისკურსისთვის ცენტრალური სწორედ ამის არ დაშვებაა. შესაბამისად, ლგბტ მხარდამჭერი თუ მისი მოწინააღმდეგე დისკურსები იკვეთება, რადგან ორივე ქართული სახელმწიფოებრივი და ღირებულებითი ეროვნული პროექტის თავისი მიზნების შესაბამისად განმარტებას ითხოვს. მაგალითად, 17 მაისის შემდეგ, ადამიანის უფლებათა დამცველი ორგანიზაციების განცხადებაში ვკითხულობთ შსს-ის მიმართ მოწოდებას, რომ:

„გამოიძიოს და დააყენოს ყველა იმ პირის პასუხისმგებლობის საკითხი, რომლებმაც არ მისცეს საშუალება მოქალაქეებს ჰომოფობიასა და ტრანსფობიასთან ბრძოლის დღესთან დაკავშირებით ჩაეტარებინათ დაგეგმილი აქცია“.

ევგენი მიქელაძე კი ხელისუფლებას სთხოვს, რომ „აიკრძალოს კანონით ლგბტ პროპაგანდა“.

ერთი შეხედვით, ამ განცხადებებს ერთმანეთთან ბევრი არაფერი აკავშირებს, თუმცა სინამდვილეში, ორივე მათგანი სახელმწიფოსგან იმის განმარტებას ითხოვს, თუ ვინ იქნება ქართული ერი-სახელმწიფოს სრულუფლებიანი და დაფასებული მოქალაქე. მაშინ, როცა ადამიანის უფლებათა დამცველები ერი-სახელმწიფოს სახელმწიფო ასპექტს უსვამენ ხაზს (ერის, ანუ იდეოლოგიურ ნაწილზე კი ირიბად ცდილობენ ზეგავლენის მოხდენას), მემარჯვენე აქტივიზმი ერის ანუ იდეოლოგიის ნაწილით არტიკულირებს, თუმცა სახელმწიფო კომპონენტზე გავლენასაც მოით-

ხოვს. ასეთი ანალიზით შეგვიძლია დავინახოთ, რომ ჰომოსექსუალობის პროპაგანდის აკრძალვის მოთხოვნა სულაც არ არის იმ ადამიანების „აბსურდული“ და სასაცილო პოზიცია, რომლებსაც ჰომოსექსუალობა გადამდები ჰგონია. ჰომოსექსუალობის პროპაგანდის აკრძალვის მომხრეები იმ ღირებულებით ცვლილებებს უპირისპირდებიან (და საკმაოდ ცნობიერად), რომელსაც ლგბტ აქტივიზმი ემსახურება. ადამიანის უფლებათა, თუ ლგბტ აქტივისტების მსგავსად, ისინიც საკუთარი პოზიციის სახელმწიფოს მიერ აღიარებას მოითხოვენ. ცხადია, ამ ორ ღირებულებით პოზიციაში, ერთი რომელიც ლგბტ ადამიანის სახელმწიფოს სრულფასოვან მოქალაქედ აღქმას მოითხოვს, რაც დემოკრატიული სახელმწიფოში ასეც უნდა იყოს, ხოლო მეორე ნორმატიული და ექსკლუზიური სექსუალური ნებსრიგის შენარჩუნებას ცდილობს, განსხვავება ძალიან დიდია. თუმცა, მათი ბრძოლის არეალი და სამიზნე ერთი და იგივეა: საზოგადოებრივი აზრი და სახელმწიფო.

საქართველოს გეოპოლიტიკური არჩევანი

და ბოლოს, ეროვნული სექსუალური ნებსრიგის ხასიათის ირგვლივ არსებული დებატები არა მხოლოდ შიდა სახელმწიფოებრივი ნორმების დადგენას ემსახურება, არამედ ის საქართველოსთვის გეოპოლიტიკური მნიშვნელობისაცაა. როგორც უკვე აღვნიშნე, თუ „პროპაგანდის“ დისკურსი ცალსახად რუსული წარმოშობისაა, დემოკრატიის დისკურსი დასავლურია. ორივე დისკურსი ერთნაირად საზოგადოებრივი ადგილობრივი აქტორების (სამოქალაქო თუ საერო) მობილიზებით ცდილობს საკუთარი ღირებულებითი პოზიციის უპირატესობის წარმოჩენას, რაც ცხადია კონკრეტული პოლიტიკური ალიანსებისა და კავშირების საწინდარია. ამ ორი საგარეო ძალის გავლენა 17 მაისის ირგვლივ არსებულ დისკურსებში ყველაზე მკაფიოდ იკვეთება.

ლგბტ აქტივისტების³ მიერ გამოქვეყნებული თავდაპირველი განცხადება, რომელიც 17 მაისის აქციის გვეგმაზე საუბრობდა, ასე იწყება:

³ ამ განცხადების ერთ-ერთი თანავტორი მე თვითონ ვარ, შესაბამისად, ჩემი კრიტიკა მეც იმდენად მუხება, რამდენადაც ამ ანალიზში ციტირებულ სხვა პირებს.

„17 მაისი ჰომოფობიასთან და ტრანსფობიასთან ბრძოლის საერთაშორისო დღეა, რომელიც ოფიციალურად აღიარებულია ევროპის პარლამენტის, აგრეთვე ბელგიის, ესპანეთის, გაერთიანებული სამეფოს, მექსიკის, ნიდერლანდების სამეფოს, საფრანგეთის, ლუქსემბურგისა და სხვა ქვეყნების მიერ. 2004 წლიდან მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში 17 მაისს სახელმწიფო და კერძო, საერთაშორისო და ადგილობრივი, საგანმანათლებლო, უფლებადაცვითი და სხვა ორგანიზაციები საინფორმაციო კამპანიაში ერთვებიან.“

ერთი შეხედვით, ეს განცხადება უბრალოდ აღწერითია, ის 17 მაისის რაობას უხსნის მკითხველს. თუმცა მნიშვნელოვანია, რომ განცხადება ჰომოფობიისა და ტრანსფობიასთან ბრძოლის მნიშვნელობას სიმბოლურად დასავლურ სივრცეში ათავსებს. ის აღნიშნავს, რომ 17 მაისი ევროპის პარლამენტის მიერ არის აღიარებული და სხვა ევროპის განვითარებული ქვეყნების მიერ აღინიშნება, თითქოს მისი ევროპული წარმომავლობა მოვლენას ლეგიტიმურობას სძენდეს. ცხადია, „პროპაგანდის მონინალმდევთა“ დისკურსში რუსულ იდეოლოგიასთან ალიანსი ღიად არ ჩანს, რადგან ლეგიტიმაციის ნაცვალად, ასეთი კავშირის გამოაშკარავება, აქტივისტთა სავარაუდოდ დელეგიტიმაციას უფრო გამოიწვევდა. მიუხედავად ამისა, რუსულ ტრადიციულ ღირებულებათა დისკურსთან მათი მსგავსება მათ მჭიდრო კავშირზე მეტყველებს. რუსული ტრადიციული იდეოლოგიის მსგავსად, ჰომოფობიის პროპაგანდის აკრძალვის მოთხოვნა, არა სიბნელედ, არამედ ერის გადარჩენის, მომავლისკენ ორიენტირებულ ნაბიჯად არის მონათლული. შესაბამისად კონსერვატიულ დისკურსებში დემოგრაფიულ კრიზისზე აპელირებას თუ ქართული სულიერების გადარჩენის საკითხებს ხშირად შევხვდებით. მაგალითად, თეოდორე გიგნაძე ამბობს:

„როცა ჩვენი ქვეყანა ასეთი პრობლემების წინაშეა, დემოგრაფიული პრობლემები, აბორტის პრობლემები, დაკარგული ტერიტორიები და ამ დროს ახალი შფოთის შემოტანა, ახალი განხეთქილება. რა თქმა უნდა, ეს მიუღებელია ჩვენი ტრადიციისათვის, ჩვენი ზნეობისთვის, ქრისტიანული სულიერებისათვის და ამავე დროს ჩვენი სახელმწიფოებრიობისთვისაც მიუღებელია.“

ამ დისკურსით გიგნაძე მომავლისკენ, ქართული სახელმწიფოებრიობის გადარჩენისკენ ორიენტირებულ აქტორად წარმოაჩენს თავს, ისევე როგორც რუსული ტრადიციული დისკურსები წარმოადგენენ ტრადიციულ ღირებულებებს დასავლური ცივილიზაციური აპოკალიფსიდან თავის დაღწევის ერთადერთ საშუალებად.

17 მაისს განვითარებული მოვლენების გეოპოლიტიკურ პროცესებთან მიბმულობა „უცხოეთის დაფინანსებული პროცესების“ ხშირი არტიკულაციითაც დასტურდება. მემარჯვენე აქტივისტები, ცხადია, ლგბტ აქტივისტების დასავლურ ფინანსურ ინსტიტუტებთან კავშირებზე საუბრობენ. მაგალითად საგანელიძე აცხადებს:

„დასასჯელი ისაა, ვინც ამის ინსპირირება გააკეთა საერთოდ, ვინც ამას უბიძგა, ეს რომ აშკარად მართულია და ამის უკან რომ გარკვეული ფინანსებია ეს არის შესასწავლი.“

საგანელიძის განცხადებაში „გარკვეული ფინანსები“ აუცილებლად ლგბტ და სხვა ადამიანის უფლებათა ორგანიზაციების დასავლეთთან კავშირზე საუბრობს. მისი აზრით, ამ ფინანსების წყაროების გამოძიება და გამოამკარავებაა საჭირო. ადამიანის უფლებების დასავლური წყაროების მიერ დაფინანსება რომ გასაიდუმლოებული პროცესი სულაც არ არის, და განსაკუთრებული „გამოძიების ჩატარებას“ არ საჭიროებს, საგანელიძემ ალბათ მშვენივრად იცის. მიუხედავად ამისა, კონსპირაციული ტონის შემოტანით, ის დასავლეთის მიერ დაფინანსებული პროექტების დემონიზებას და ადამიანის უფლებების დაცვის „საშიშ“ პროცესად წარმოაჩენს ცდილობს. ეს, კიდევ ერთხელ, ერთი-ერთში ჰგავს პუტინის ანტიდასავლურ პოლიტიკას.

აგრესორთა „გარედან მართულობის“ დისკურსი 17 მაისის ირგვლივ დისკუსიებში ჯერ კიდევ არ დომინირებს (მოგვიანებით ეს შეიცვალა). ერთადერთი საინტერესო გამონაკლისი, როგორი გასაკვირიც არ უნდა იყოს, ბიძინა ივანიშვილის განცხადებაა:

„საფუძვლიანი ეჭვი აქვს, შინაგან საქმეთა მინისტრს, რომ ეს გარედან იმართებოდა, იყვნენ ძალები, ვინც ამას ახალისებდნენ და აფინანსებდნენ თუ გნებავთ. ამის ეჭვი აქვს შინაგან საქმეთა მინისტრს და მე ვიზიარებ. ის, რაც მოხდა 17-ში ეს არ მომხდარა ბუნებრივად.“

ჟურნალისტის კითხვის შემდეგ, ივანიშვილი ამუხტებს, რომ მას ეჭვი აგრესორთა „გარედან მართულობაზე“ აქვს. დაფინანსების წყაროების შესახებ ურთიერთბრალდებები კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ დიას, ადამიანის უფლებათა ჯგუფები, ისევე როგორც კონსერვატიული ჯგუფები, მჭიდროდ არიან დაკავშირებული საგარეო ძალებთან და სექსუალური თავისუფლებისა თუ ტრადიციული ღირებულებების ტრანსნაციონალურ დისკურსებთან. და რომ საქართველოში სექსუალობის ირგვლივ დებატები სწორედაც რომ ამ ორი ძალის დომინანტური დისკურსების ანარეკლია.

დაბოლოს, 17 მაისის გეოპოლიტიკურ მნიშვნელობაზე კომენტარს ლგბტ მხარდამჭერ ჯგუფებში ხშირად შევხვდებით. მაგალითად, წულაძე აღნიშნავს:

„17 მაისის ძალადობის ამსახველმა საზარელმა სცენებმა სერიოზული დარტყმა მიაყენა საქართველოს საერთაშორისო იმიჯს. მომხდარი დაგმეს, როგორც ამერიკის სახელმწიფო დეპარტამენტმა, ისე ევროპის ქვეყნებმა.“

ის, რომ სექსუალობის პოლიტიკა და სექსუალური უფლებების დაცვა ქვეყნის საერთაშორისო იმიჯს მართლაც მჭიდროდ უკავშირდება, უკვე განვიხილეთ. განვიხილეთ ისიც, რომ ასეთი მიზმა, ლგბტ თემისთვის ყოველთვის სასურველი სულაც არ არის. მაგალითად, ასეთ ბმას ადგილობრივი მემარჯვენე აქტივისტები „ქვეყნის შიდა საქმეში ჩარევად“ აცხადებენ და ეროვნული სუვერენობის არგუმენტს ჰომოფობიური პოლიტიკის გასამართლებლად იყენებენ. დეკანოზი დავით ისაკაძე:

„ვერც იმას დავუშვებთ, რომ საქართველოში იქადაგებოდეს გარყვნილება, სოდომური ცოდვა. ძალზედ გვაშფოთებს ეს ყოველივე. ამ სოდომ-გომორობაში ჩართულნი არიან სხვადასხვა ქვეყნების დიპლომატიური მისიის წარმომადგენლები. ჩვენ გვაქვს მათთან კითხვა, რატომ ერევიან ისინი უცხო ქვეყნის, სუვერენული ქვეყნის შიდა საქმეებში.“

დასკვნა

ამ სტატიის მიზანი 2013 წლის 17 მაისის, როგორც მნიშვნელოვანი მოვლენის, გეოპოლიტიკური და ტრანსნაციონალური ანალიზი იყო. ვეცადე წარმომეჩინა, თუ როგორ არის დაკავშირებული 17 მაისის ირგვლივ არსებული დომინანტური დისკურსები დასავლურ თუ რუსულ სექსუალობის პოლიტიკასთან. ლგბტ უფლებებისთვის მებრძოლთა თუ მათ მონინალმდეგეთა დისკურსებში ცხადად ჩანს, რომ ლგბტ პოლიტიკის გეოპოლიტიკური მოვლენებიდან გაცალკევება შეუძლებელია. დასავლური ჰომონაციონალისტური თუ რუსული ტრადიციონალისტური იმპერიული დისკურსები ის კონტექსტია, რომლის ფარგლებშიც უწევთ ლოკალურ აქტივისტებს ორგანიზება და რომლებიც ხშირად აქტივიზმისა თუ ჰომოფობიის ფორმებსა და სტრატეგიებს განსაზღვრავენ.

სტატიის ბოლოს, მინდა ამ ცოდნის პრაქტიკული მნიშვნელობის შესახებაც ვისაუბრო. საქართველოში ლგბტ პოლიტიკა მჭიდროდ არის დაკავშირებული საქართველოს მოდერნიზაციის, პროგრესისა და რეგრესის დისკურსებთან. უფრო კონკრეტულად კი, მნიშვნელოვნად განპირობებულია ევროპული ჰომონაციონალისტური ინტერესით, რომელიც ლგბტ ბრძოლის არეალად ანტიდისკრიმინაციულ პოლიტიკასა და ლგბტ პრაიდს განსაზღვრავს. სწორედ სექსუალური ბრძოლის ამ კონკრეტულ ასპექტებს უპირისპირდება რუსული გავლენის ქვეშ მყოფი ადგილობრივი მემარჯვენე მოძრაობაც. შესაბამისად, ამ დინამიკის გააზრება ლგბტ აქტივისტებს საშუალებას მისცემს, მეტ-ნაკლებად განსაზღვროს, თუ რა ტიპის აქტივობებს, პოლიტიკას შეხვდება წინააღმდეგობა მემარჯვენე სოციალური ჯგუფებისგან და როგორი იქნება მათი არგუმენტები. ასეთი ცოდნა აქტივიზმს მანევრირების და სტრატეგიის უკეთ დაგეგმვის საშუალებას აძლევს.

ასევე, მნიშვნელოვანია გავიაზროთ, რომ ევროპის პროგრესისტულ დისკურსს, რომელიც, ერთი მხრივ, თითქოსდა, კიდევც ეხმარება ლგბტ აქტივიზმის წინსვლას, ყოველთვის დადებით შედეგებამდე არ მივყავართ. მან შეიძლება ყურადღების ლგბტ ადამიანთა პრობლემებიდან პოლიტიკურ პროცესებზე გადატანა გამოიწვიოს. შესაბამისად, ხშირად აქტივისტთა მიერ დაგეგმილი ღონისძიების თავდაპირველი მიზანი უკანა პლანზე

გადაიწვეს და დისკუსია სხვადასხვა სახელმწიფო, რელიგიური თუ მემარტვენე აქტორებისთვის საკუთარი პოლიტიკური იდეოლოგიების არტიკულირების პლატფორმა ხდება.

გარდა ამისა, ჰომონაციონალისტურ ლგბტ სტრატეგიებში კრიტიკის გარეშე ჩართვა და ევროპული პროგრესის რწმენა, ხშირად დასავლური ლგბტ მოძრაობების იერარქიული და ნორმატიული მოდელების ადგილობრივ კონტექსტში ტრანსპორტირებას იწვევს. მაგალითად, შესაძლოა საჯარო აქცია ლგბტ მრავალფეროვნების წარმოჩენის ნაცვლად ან ნორმატიული, პროგრესისტული დისკურსების გავრცელების წყაროდ იქცეს, ან სახელმწიფოს მიერ საკუთარი „ევროპულობის“ დამტკიცების მცდელობად. ამან შესაძლოა ლგბტ მოძრაობის იმ წევრების გარიყვა გამოიწვიოს, რომლებიც „პროგრესული და განვითარებული“ ლგბტ მოქალაქის ხატს არ ემთხვევიან. ლგბტ პრაიდების ასეთი დეპოლიტიზების მაგალითი, როგორც უკვე ვნახეთ, სერბეთის პრაიდია.

დასასრულ, როგორც ადრეც აღვნიშნე, ამ სტატიის მიზანი ადგილობრივი ლგბტ მხარდამჭერი მოძრაობის კრიტიკა სულაც არ არის. პირიქით, ჰომონაციონალიზმი, როგორც პუარი ამბობს, გლობალური კონდიციაა. მისი მონაწილეები ყველანი ვართ. თუმცა, მისი ფორმებისა და შინაარსების ცოდნა მისი შეცვლის ან ჩვენი ინტერესების მიხედვით გამოყენებაში დაგვეხმარება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

Agathangelou, A. M. (2013). Neoliberal Geopolitical Order and Value. *International Feminist Journal of Politics*, 15(4), 453-476. <https://doi.org/10.1080/14616742.2013.841560>

Aghdgomelashvili, E. (2012) Homophobic Hate Speech and Social Processes in Georgia, *Situation of LGBT Persons in Georgia*, WISG

Alexander, M. J. (1994). Not Just (Any) Body Can Be a Citizen: The Politics of Law, Sexuality and Postcoloniality in Trinidad and Tobago and the Bahamas. *Feminist Review*, (48), 5-23. <https://doi.org/10.2307/1395166>

Alexander, M. J., & Mohanty, C. T. (1996). Introduction: Genealogies, Legacies, Movements. In M. J. Alexander & C. T. Mohanty (Eds.), *Feminist Genealogies, Colonial Legacies, Democratic Futures* (1 edition, pp. xiii-xliii). New York: Routledge.

Bacchetta, P., & Haritaworn, J. (2011). There are Many Transatlantics: Homonationalism, Homotransnationalism. In K. Davis & M. Evans (Eds.), *Transatlantic Conversations: Feminism as Travelling Theory* (pp. 127-144). Routledge.

Gagyi A. (2015) Why don't East European movements address inequalities the way Western European movements do? *A Journal For And About Social Movements*, 7 (2), 15 – 26

Grewal, I., & Kaplan, C. (1994). Introduction: Transnational Feminist Practices and Questions of Postmodernity. In I. Grewal & C. Kaplan (Eds.), *Scattered Hegemonies: Postmodernity and Transnational Feminist Practices* (pp. 1-35). U of Minnesota Press.

Grewal, I., & Kaplan, C. (2001). Global identities: Theorizing transnational studies of sexuality. *A Journal of Lesbian and Gay Studies*, 7(4), 663-679.

Groeneveld E. (2015). Are we all Pussy Riot? On narratives of feminist return and the limits of transnational solidarity. *Feminist Theory* ,16 (3), 289-330

Kahlina K, (2015). Local histories, European LGBT designs: Sexual citizenship, nationalism, and „Europeanisation“ in post-Yugoslav Croatia and Serbia,

Women's Studies International Forum, (49), 73-83

Kulpa, R. (2014a). Western leveraged pedagogy of Central and Eastern Europe: discourses of homophobia, tolerance, and nationhood. *Gender, Place & Culture*, 21(4), 431-448. <https://doi.org/10.1080/0966369X.2013.793656>

Kulpa, R. (2014b). On attachment and belonging: Or why queers mourn homophobic president? *Sexualities*, 17(7), 781-801.

Laruelle, M. (2015, May). The „Russian World“: Russia's Soft Power and Geopolitical Imagination. Washington, DC, USA: Center on Global Interests

Massad, J. A. (2007). *Desiring Arabs* (Reprint edition). Chicago: University Of Chicago Press.

McClintock, A. (1997). „No Longer in a Future Heaven“: Gender, Race, and Nationalism. In

A. McClintock, A. Mufti, & E. Shohat (Eds.), *Dangerous Liaisons: Gender, Nation, and Postcolonial Perspectives* (pp. 89-112). U of Minnesota Press.

Mosse, G. L. (1985). Nationalism and sexuality: respectability and abnormal sexuality in modern Europe. H. Fertig.

Moss K. (2014) Split Europe: Homonationalism and Homophobia in Croatia in LGBT Activism and the Making of Europe A Rainbow Europe? Ayoub P. A., Paternotte D.(eds), Palgrave Macmillan

Murray, D. A. B. (2009). Homophobias: Lust and Loathing across Time and Space. Duke University Press.

Nagel, J. (2002). Race, Ethnicity, and Sexuality: Intimate Intersections, Forbidden Frontiers. New York: Oxford University Press.

Parker, A., Russo, M., Sommer, D., & Yaeger, P. (Eds.). (1991). Introduction. In Nationalisms and Sexualities (1 edition, pp. 1-21). New York: Routledge.

Persson, E. (2015). Banning 'Homosexual Propaganda': Belonging and Visibility in Contemporary Russian Media. *Sexuality & Culture*, 19 (2), 256-274.

Polyakova A. (2014, September, October). Strange Bedfellows: Putin and Europe's Far Right, *World Affairs*

Puar, J. K. (2007). Terrorist Assemblages: Homonationalism in Queer Times. Durham: Duke Univ Pr.

Puar, Jasbir (2013) Homonationalism as assemblage: Viral travels, affective sexualities, *Jindal Global Law Review*, 4(2): 23-43.

Puar, J. (2013). Rethinking Homonationalism. *International Journal of Middle East Studies*, 45(2), 336-339. <https://doi.org/10.1017/S002074381300007X>

Riabov, O., & Riabova, T. (2014). The Remasculinization of Russia: Gender, Nationalism, and the Legitimation of Power Under Vladimir Putin. *Problems Of Post-Communism*, 61(2), 23-35.

Sabsay, L. (2012). The emergence of the other sexual citizen: orientalism and the modernisation of sexuality. <https://doi.org/10.1080/13621025.2012.698484>

Schotten, C. H. (2016). Homonationalism, From critique to diagnosis, or, we are all homonational now. *International Feminist Journal of Politics*, 18(3), 351-370. <https://doi.org/10.1080/14616742.2015.1103061>

Shekhovtsov, A. (2018). *Russia and the Western Far Right: Tango Noir*. Routledge.

Retrieved from <https://www.routledge.com/Russia-and-the-Western-Far-Right-Tango-Noir/Shekhovtsov/p/book/9781138658646>

Slotmaeckers, K. (2017). The litmus test of pride: analysing the emergence of the Belgrade „Ghost“ pride in the context of EU accession. *East European Politics*, 33(4), 517-535. <https://doi.org/10.1080/21599165.2017.1367290>

Spread of Russian-Style Anti-Propaganda Laws (2014 February), Human Rights First. Retrieved from: <http://www.humanrightsfirst.org/resource/spread-russian-style-anti-propaganda-laws>

Stoler, A. L. (2002). *Carnal Knowledge and Imperial Power: Race and the Intimate in Colonial Rule*. University of California Press.

Szulc, L. (2016). Domesticating the nation online: Banal nationalism on LGBTQ websites in Poland and Turkey. *Sexualities*, 19(3), 304-327.

Wilkinson, C. (2014). Putting „Traditional Values“ Into Practice: The Rise and Contestation of Anti-Homopropaganda Laws in Russia. *Journal of Human Rights*, 13(3), 363-379. <https://doi.org/10.1080/14754835.2014.919218>

რუსული წყაროებიდან ქართული მედიასაშუალებები 5 მილიონი დოლარით დაფინანსდა (2015, ივნისი), ინტერპრესნიუსი <http://www.epn.ge/?id=7099>

დანართი 1

ივანიშვილი: სექსუალური უმცირესობის უფლებები დაცული უნდა იყოს (2013, მაისი), ტაბულა, ბმული: <http://www.tabula.ge/ge/story/71058-ivanishvili-seqsualuri-um-ciresobis-uflebebi-daculi-unda-ikos>

პატრიარქი: ეკლესია ემიჯნება ძალადობას, მაგრამ ცოდვის პროპაგანდა არ შეიძლება, (2013, მაისი), სივილ ჯორჯია, ბმული: <http://civil.ge/geo/article.php?id=26904>

პოლიტიკური პორტალი (2013, მაისი) ივანიშვილს ეჭვი აქვს, რომ 17 მაისის აქცია ქვეყნის გარედან იმართებოდა. ბმული: <http://www.myvideo.ge/v/2045660>

პოლიციას ძალადობის აღკვეთაში წარუმატებლობის გამო აკრიტიკებენ (2013, მაისი), სივილ ჯორჯია, ბმული: <http://civil.ge/geo/article.php?id=26905>

საქართველოში მოქმედი რელიგიური გაერთიანებების ერთობლივი განცხადება 17 მაისის აქციაზე (2013, მაისი), ტაბულა, ბმული: <http://www.tabula.ge/ge/story/71123-saqartveloshi-moqmedi-religiuri-gaertianebebis-ertoblivi-gancxadeba-17-maისis-aciaze>

საინფორმაციო სააგენტო ივერიელი (2013, მაისი), მამა თეოდორე 17 მაისის აქცია სპეციალური განცხადება, ბმული <https://www.youtube.com/watch?v=nd2EhNFZ85U>

ნულაძე, ზ., (2013, მაისი), 17 მაისი თბილისში: თეირანიზაციის საფრთხე, ამერიკის სმა, ბმული: <https://www.amerikishma.com/a/georgia-theocracy-danger/1665965.html>

ქევანიშვილი, ე., (2013, მაისი) „არა თეოკრატის“ და „აიკრძალოს ლგბტ პროპაგანდა“ – დედაენის ძველთან ორი აქცია გაიმართა, რადიო თავისუფლება, ბმული: <https://www.radiotavisupleba.ge/a/ori-akcia/24996014.html>

ძალადობა ჰომოფობიასთან ბრძოლის დღესთან დაკავშირებული აქციის წინააღმდეგ (2013, მაისი), სივილ ჯორჯია, ბმული: <http://www.civil.ge/geo/article.php?id=26907>

Zuzumbo (2013, მაისი), „ექიმ“-პედოფილი, ბმული: <https://www.youtube.com/watch?v=h0VfM-00zIM&feature=youtu.be>

Maestro Television, (2013, მაისი) (18:00) 08/05/13 სასულიერო პირები 17 მაისზე, ბმული: https://www.youtube.com/watch?time_continue=34&v=mmdLUt4_0LA